

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Bakalářská práce

Zahraniční obchod mezi Českou republikou a Čínskou lidovou republikou

Jing Dong

© 2020 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jing Dong

Ekonomika a management
Provoz a ekonomika

Název práce

Zahranिční obchod mezi Českou republikou a Čínskou lidovou republikou

Název anglicky

Foreign trade between the Czech Republic and the People's Republic of China

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je zhodnocení významu zahraničního obchodu mezi Českou Republikou a Čínskou lidovou republikou. Podání nejnovějších informací ohledně čínského trhu a jeho obchodní a ekonomické spolupráce s ČR.

Metodika

Bakalářská práce se bude skládat ze dvou částí. V teoretické části budou vymezeny základní pojmy související s problematikou zahraničního obchodu mezi Českou Republikou a Čínskou lidovou republikou. Budou zde popsány základní údaje o zahraničním obchodě, všeobecné informace o České Republice a Čínské lidové republice. V teoretické části bude čerpáno z odborných publikací a dalších informačních zdrojů. Pro vymezení pojmů bude využita metoda deskripce.

V praktické části bude analyzován mezinárodní obchod České Republiky a Čínské lidové republiky, jeho struktura a vývoj. Statistické údaje budou vyhodnoceny do příslušných tabulek a grafů. V praktické části bude použita metoda analýzy a její následné syntézy a komparace.

Práci zakončím zhodnocením významu tohoto zahraničního obchodu.

Doporučený rozsah práce

30 – 40

Klíčová slova

zahraniční obchod, Česká republika, Čínská lidová republika, dovoz, vývoz, ekonomika

Doporučené zdroje informací

BENEŠ, V. *Zahraniční obchod : [příručka pro obchodní praxi]*. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-0558-3.

FOJTÍKOVÁ, Lenka. *Zahraničně obchodní politika ČR*. Praha: Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-128-4.

KUBIŠTA, Václav a kol. *Zahraniční obchod a migrace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2016. 462 stran. ISBN: 978-80-7380-655-2.

SVATOŠ, M. *Zahraniční obchod : teorie a praxe*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2708-0.

ŠTĚRBOVÁ, L. *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21. století*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4694-4.

Předběžný termín obhajoby

2019/20 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Karel Malec, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 13. 11. 2019

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 19. 11. 2019

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 23. 03. 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Zahraniční obchod mezi Českou republikou a Čínskou lidovou republikou" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 23. 3. 2020

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Karlu Malcovi, Ph.D., nejen za odborné vedení bakalářské práce, ale i za jeho ochotu, vstřícnost při konzultacích a čas, který mi věnoval.

Zahraníční obchod mezi Českou republikou a Čínskou lidovou republikou

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá zahraničním obchodem mezi Českou republikou a Čínskou lidovou republikou. Hlavním cílem práce je zhodnocení vývoje exportu, importu a obchodní bilance obou zemí v letech 2000 až 2018, zhodnocení teritoriální a komoditní struktury zahraničního obchodu a také významu ČLR jako obchodního partnera ČR. Teoretická část práce zahrnuje základní pojmy a souvislosti z oblasti zahraničního obchodu a souvisejících témat. V závěru této části je pozornost věnována základním informacím o ČR a ČLR se zaměřením na hlavní makroekonomické ukazatele. Data pro analýzu zahraničního obchodu byla získána z databáze Českého statistického úřadu a Světové obchodní banky. Jako výzkumná metoda byla zvolena trendová analýza časových řad. Praktická část se zabývá postupně zahraničním obchodem ČLR a ČR. Je zde provedena analýza časových řad exportu a importu, zhodnocení teritoriální a komoditní struktury zahraničního obchodu a pro export a import ČLR je vyhodnocena trendová funkce podle indexu determinace a střední absolutní procentuální chyby. Na základě trendových funkcí je provedena predikce budoucího vývoje zahraničního obchodu. V závěru bakalářské práce jsou získané výsledky shrnuty, vyhodnoceny a je zde doplněn komentář k současnému světovému vývoji a jeho vlivu na zahraniční obchod.

Klíčová slova: zahraniční obchod, Česká republika, Čínská lidová republika, dovoz, vývoz, komoditní struktura, obchodní bilance, teritoriální struktura

Foreign trade between the Czech Republic and the People's Republic of China

Abstract

The bachelor thesis deals with foreign trade between Czech Republic and People's Republic of China. The main aim of the thesis is to evaluate the development of export, import and trade balance of both countries in the years 2000 to 2018, the territorial and commodity structure of foreign trade and also the importance of the People's Republic of China as a trading partner of Czech Republic. The theoretical part includes basic concepts and connections from the foreign trade and related topics. At the end of this part, attention is paid to basic information about the Czech Republic and the People's Republic of China, focusing on the main macroeconomic indicators. Data for foreign trade analysis were obtained from the database of Czech Statistical Office and World Trade Bank. Trend analysis of time series was chosen as a research method. The practical part deals gradually with the foreign trade of the People's Republic of China and the Czech Republic. There is an analysis of time series of export and import, evaluation of territorial and commodity structure of foreign trade and for People's Republic of China export and import is evaluated trend function according to determination index and mean absolute percentage error. Based on the trend functions, a prediction of the future development of foreign trade is made. At the end of the thesis, the results are summarized, evaluated and commented on the current world development and its influence on foreign trade.

Keywords: foreign trade, Czech Republic, People's Republic of China, import, export, commodity structure, trade balance, territorial structure

Obsah

1 Úvod.....	12
2 Cíl práce a metodika	14
2.1 Cíl práce	14
2.2 Metodika	14
2.2.1 Indexní analýza	14
2.2.2 Analýza trendu časových řad	19
3 Teoretická východiska	23
3.1 Zahraniční obchod.....	23
3.1.1 Význam zahraničního obchodu	24
3.1.2 Úloha zahraničního obchodu	25
3.1.3 Členění zahraničního obchodu.....	26
3.2 Teorie zahraničního obchodu	26
3.3 Obchodní politika a její nástroje	29
3.3.1 Autonomní prostředky obchodní politiky	29
3.3.2 Smluvní prostředky obchodní politiky	30
3.4 Měnový kurz	30
3.4.1 Směnitelnost měny	31
3.4.2 Systémy měnových kurzů	31
3.5 Světová obchodní organizace.....	31
3.6 Hrubý domácí produkt	32
3.7 Základní informace o Čínské lidové republice	33
3.8 Základní informace o České republice.....	34
4 Vlastní práce	36
4.1 Zahraniční obchod Čínské lidové republiky	36
4.1.1 Vývoj a trend zahraničního obchodu ČLR	36
4.1.2 Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČLR.....	40
4.1.3 Komoditní struktura zahraničního obchodu ČLR.....	42
4.2 Zahraniční obchod České republiky.....	46
4.2.1 Vývoj zahraničního obchodu ČR.....	47
4.2.2 Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČR	47
4.2.3 Komoditní struktura zahraničního obchodu ČR.....	49
4.3 Zahraniční obchod mezi ČR a ČLR.....	50

5	Výsledky a diskuse	53
6	Závěr	57
7	Seznam použitých zdrojů	59
8	Přílohy	62

Seznam obrázků

Obrázek 1 – Členění indexů.....	15
---------------------------------	----

Seznam grafů

Graf 1 – Podíl na světovém importu (v %) 2018.....	36
Graf 2 – Podíl na světovém exportu (v %) 2018.....	36
Graf 3 – Export a import ČLR (mil. USD).....	37
Graf 4 – Vývoj zahraničního obchodu ČLR (změna v % proti předchozímu roku).....	38
Graf 5 – Vývoj importu ČLR a trend.....	38
Graf 6 – Vývoj exportu ČLR a trend.....	39
Graf 7 – Exportní trhy ČLR 2018 (podíl v %).....	42
Graf 8 – Importní trhy ČLR 2018 (podíl v %).....	42
Graf 9 – Komoditní struktura exportu ČLR v roce 2018.....	43
Graf 10 – Komoditní struktura importu ČLR v roce 2018.....	44
Graf 11 – Vývoj importu ČLR a trend v rámci skupiny stroje a mechanická zařízení.....	44
Graf 12 – Vývoj exportu ČLR a trend v rámci skupiny stroje a mechanická zařízení.....	45
Graf 13 – Vývoj podílu exportu a importu na HDP v České republice.....	46
Graf 14 – Export a import ČR (mld. Kč).....	47
Graf 15 – Komoditní struktura exportu ČR 2018 podle SITC (v %).....	50
Graf 16 – Komoditní struktura importu ČR 2018 podle SITC (v %).....	50
Graf 17 – Vývoj zahraničního obchodu ČR s ČLR (mld. Kč).....	51
Graf 18 – Komoditní struktura exportu ČR do ČLR 2018 podle SITC (v %).....	52
Graf 19 – Komoditní struktura importu ČR do ČLR 2018 podle SITC (v %).....	52
Graf 20 – Vývoj struktury exportu ČLR v letech 2000 až 2018 (mil. USD).....	65
Graf 21 – Vývoj struktury importu ČLR v letech 2000 až 2018 (mil. USD).....	66

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Základní makroekonomické ukazatele Čína.....	34
Tabulka 2 – Základní makroekonomické ukazatele Česká republika	35
Tabulka 3 – Trendové funkce, index determinace a MAPE pro export a import ČLR	39
Tabulka 4 – Predikce zahraničního obchodu ČLR pro roky 2019 až 2021 (mld. USD).....	40
Tabulka 5 – Největší exportní trhy ČLR a ČR 2018	40
Tabulka 6 – Největší importní trhy ČLR a ČR 2018.....	41
Tabulka 7 – Trendové funkce, index determinace a MAPE pro export a import ČLR, skupina stroje a mechanická zařízení.....	45
Tabulka 8 – Predikce zahraničního obchodu ČLR pro roky 2019 až 2021 (mld. USD), skupina stroje a mechanická zařízení.....	46
Tabulka 9 – Největší exportní trhy ČR a podíl ČLR 2018	48
Tabulka 10 – Největší importní trhy ČR 2018	49
Tabulka 11 – Vývoj zahraničního obchodu Čínské lidové republiky (mil. USD).....	63
Tabulka 12 – Vývoj zahraničního obchodu Čínské lidové republiky (změna v %).....	64
Tabulka 13 – Vybrané ukazatele zahraničního obchodu v roce 2018	64
Tabulka 14 – Export a import ČLR podle regionů 2018	65
Tabulka 15 – Podíl exportu a importu na HDP v České republice.....	67
Tabulka 16 – Vývoj zahraničního obchodu České republiky (mld. Kč)	68
Tabulka 17 – Export a Import ČR s ČLR (mld. Kč).....	69

1 Úvod

Česká republika je malá otevřená ekonomika, pro kterou jsou dobré mezinárodní vztahy, a tedy i zahraniční obchod, velmi důležité. Význam zahraničního obchodu České republiky každým rokem roste a s tím i citlivost na vnější ekonomické šoky. Z pohledu zahraničního obchodu musí Česká republika sledovat ekonomický vývoj svých největších obchodních partnerů, kterými jsou tradičně sousední země. Největším obchodním partnerem je dlouhodobě Německo a vývoj německé ekonomiky tak ovlivňuje přes zahraniční obchod i ekonomiku České republiky. Česká republika má většinu významných obchodních partnerů mezi evropskými státy. Jediným mimoevropským zástupcem mezi obchodními partnery s významným podílem na zahraničním obchodě je Čínská lidová republika, a to díky importu. V roce 2000 patřil tento obchodní partner ještě mezi méně významné, avšak postupně se podíl na zahraničním obchodě zvyšoval a nyní je Čínská lidová republika druhým největším obchodním partnerem České republiky.

Čínská lidová republika je proti tomu jedna z největších zemí světa s rychle rostoucí ekonomikou a již několik let je po USA druhou největší ekonomikou světa. Pro Evropskou unii je Čínská lidová republika největším obchodním partnerem. Lze si snadno představit, že Česká republika z Čínské lidové republiky dováží celou řadu různých produktů z mnoha různých oborů a odvětví. Má naopak Česká republika co nabídnout čínské straně? Jaké jsou trendy v dovozu a vývozu zboží v rámci zahraničního obchodu s tímto obchodním partnerem? Velmi často přinášejí naše média zprávy o tom, jak prezident České republiky nebo jiný politický představitel cestuje do Čínské lidové republiky právě podpořit česko-čínské obchodní vztahy. Projevují se tato setkání na vývoji zahraničního obchodu s Čínou? Roste význam tohoto obchodního partnera pro Českou republiku v rámci obchodní bilance zahraničního obchodu? Na některé z těchto otázek se pokusíme odpovědět v této práci.

Hlavním záměrem práce je tedy zhodnocení významu zahraničního obchodu mezi Českou republikou a Čínou. V teoretické části práce budou představeny základní pojmy z oblasti zahraničního obchodu a také budou představeny Česká republika a Čínská lidová republika z ekonomického pohledu. V praktické části se práce zaměří na vývoj obchodní bilance mezi oběma zeměmi v letech 2000 až 2018 a pomocí analýzy trendu se pokusí nalézt trend ve vývoji dovozu a vývozu mezi oběma zeměmi. Na základě tohoto trendu bude provedena predikce na další období.

Tyto výsledky budou doplněny celkovým zhodnocením významu Číny jako obchodního partnera pro Českou republiku a z pohledu teritoriální a komoditní struktury zahraničního obchodu mezi oběma zeměmi. Všechny získané výsledky poslouží k celkovému zhodnocení zahraničního obchodu mezi oběma zeměmi a významu Číny jako obchodního partnera České republiky.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem práce je zhodnocení významu zahraničního obchodu mezi Českou republikou a Čínskou lidovou republikou. Práce se zaměří za zhodnocení vývoje obchodní bilance, dovozu a vývozu od roku 2000 do roku 2018. Dalším cílem je zhodnocení postavení Čínské lidové republiky jako obchodního partnera České republiky a také teritoriální a komoditní struktury zahraničního obchodu obou zemí.

2.2 Metodika

Teoretická část bakalářské práce vychází ze sběru sekundárních dat prostřednictvím studie odborné literatury a internetových zdrojů. V praktické části jako výzkumná metoda je zvolena trendová analýza časových řad. Data o zahraničním obchodě mezi oběma zeměmi budou získána z Českého statistického úřadu a databáze Světové obchodní banky (WITS). Pomocí nástrojů Microsoft Excel bude vybrán vhodný model trendu, a to na základě posouzení shody trendové funkce s analyzovanou časovou řadou. Pro vyhodnocení vhodnosti trendové funkce bude použit koeficient determinace (R^2) a střední absolutní procentuální chyba (MAPE). Po vybrání vhodného trendového modelu bude provedena predikce hodnot zahraničního obchodu na další období. Komoditní a teritoriální struktura zahraničního obchodu bude zhodnocena pomocí indexní analýzy.

2.2.1 Indexní analýza

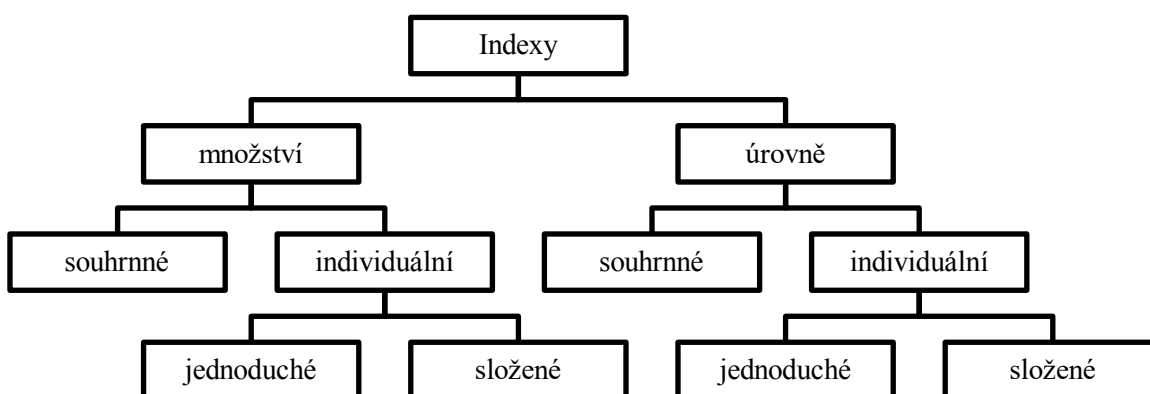
Indexní analýza srovnává a analyzuje ekonomické jevy pomocí indexů. Samotný index lze definovat jako zlomek (číslo), který má ve jmenovateli a čitateli zkoumaný ukazatel. Tento ukazatel se liší z hlediska věcného, časového nebo místního. Pomocí indexů lze tyto ukazatele srovnávat a analyzovat (Kropáč, 2012, str. 88).

V rámci analýzy sledovaných ukazatelů se snažíme zjistit vývoj sledovaných ukazatelů v čase nebo jejich věcné nebo místní srovnání. Zajímá nás tedy nejen hodnota ukazatele, ale její relativní nebo absolutní velikost ve vztahu k hodnotě téhož ukazatele v jiné situaci. Zjišťujeme tedy různé indexy (Hindls, 2007, str. 346). Indexy lze interpretovat jako podíl dvou ukazatelů, tedy jakým násobkem ukazatele ve jmenovateli je ukazatel v čitateli. Po odečtení čísla jedna od hodnoty indexu a vynásobením stem získáme číslo, které vyjadřuje,

o kolik procent je ukazatel v čitateli větší nebo menší, než ukazatel ve jmenovateli (Kropáč, 2012, str. 90).

Ukazatel vyjadřuje určitý jev či skutečnost v určitém prostoru a čase. Podle věcného vymezení lze rozlišit extenzitní a intenzitní ukazatele. Extenzitní ukazatel charakterizuje objem, množství, plochu, rozsah apod. a je vyjádřen číslem v určité měrné jednotce. Naopak intenzitní ukazatel charakterizuje intenzitu (úroveň, hladinu, hustotu) a vzniká tak, že se uvedou do poměru dva různé extenzitní ukazatele, které mají mezi sebou nějaký logický vztah (Kropáč, 2012, str. 90). Toto členění na indexy množství a úrovně označuje Hindls (2007, str. 347) jako členění indexů v první linii. Ve druhé linii rozlišuje indexy na individuální a souhrnné podle stejnorodosti ukazatele, kdy individuální indexy jsou indexy stejnorodých ukazatelů a souhrnné jsou indexy nestejnorodých ukazatelů. Individuální indexy lze členit dále na indexy jednoduché a složené. Jednoduché indexy jsou takové, v nichž neprovádíme shrnování, a složené individuální indexy jsou indexy stejnorodého ukazatele, kde shrnujeme dílčí hodnoty sledovaného ukazatele (Obrázek 1).

Obrázek 1 – Členění indexů

Zdroj: Hindls, 2007, str. 347

Další členění ukazatelů je na primární (prvotní), které jsou přímo zjišťované, neodvozené a sekundární ukazatele, které vznikají jako funkce různých primárních ukazatelů nebo jako funkce hodnot jednoho ukazatele. Také rozlišujeme ukazatele absolutní a relativní nebo podle časového hlediska okamžikové a intervalové (Hindls, 2007, str. 345).

Indexy lze členit podle dalších hledisek. Podle hlediska druhu srovnání se rozlišuje prostorový index, který srovnává ukazatel ve dvou prostorech (např. v různých zemích), dále věcný index, který srovnává dva ukazatele, které se liší podle věcného vymezení (např.

velikost exportu k HDP) a časový index, který srovnává ukazatel v různých časových obdobích (Kropáč, 2012, str. 91).

Jednoduché individuální indexy

Jedná se o veličiny, které srovnávají dvě hodnoty téhož ukazatele bez podrobnějšího členění či shrnování. Pro ukazatele množství získáme index I_q a pro ukazatele úrovně získáme index I_p (vzorce 1 a 2) (Hindls, 2007, str. 348).

$$I^q = \frac{q_1}{q_0} \quad (1)$$

$$I^p = \frac{p_1}{p_0} \quad (2)$$

kde: I_q = jednoduchý individuální index množství (extenzitní),
 q_1 = hodnota ukazatele množství v situaci 1,
 q_0 = hodnota ukazatele množství v situaci 0,
 I_p = jednoduchý individuální index úrovně (intenzitní),
 p_1 = hodnota ukazatele úrovně v situaci 1,
 p_0 = hodnota ukazatele úrovně v situaci 0.

Složené individuální indexy

Jedná se o indexy stejnorodého ukazatele množství nebo úrovně, které používáme v případě, kdy hodnoty daného ukazatele jsou členěny na dílčí hodnoty, a v rámci výpočtu indexu je nutné provést shrnování těchto dílčích hodnot. Dílčí hodnoty ukazatelů množství shrnujeme součtem (vzorec 3) a dílčí hodnoty ukazatele úrovně shrnujeme průměrem. V tomto případě vzniká index proměnlivého složení (vzorec 4) (Hindls, 2007, str. 351).

$$I(\Sigma q) = \frac{\sum_{i=1}^n q_{1,i}}{\sum_{i=1}^n q_{0,i}} \quad (3)$$

$$\bar{I}^p = \frac{\bar{p}_1}{\bar{p}_0} = \frac{\frac{\sum_{i=1}^n p_{1,i} q_{1,i}}{\sum_{i=1}^n q_{1,i}}}{\frac{\sum_{i=1}^n p_{0,i} q_{0,i}}{\sum_{i=1}^n q_{0,i}}} \quad (4)$$

kde: $I(\Sigma q)$ = složený individuální index množství (extenzitní),
 \bar{I}^p = složený individuální index množství (intenzitní),

n = počet dílčích hodnot,

$q_{1,i}$ = hodnota dílčí části i ukazatele množství v situaci 1,

$q_{0,i}$ = hodnota dílčí části i ukazatele množství v situaci 0,

$p_{1,i}$ = hodnota dílčí části i ukazatele úrovně v situaci 1,

$p_{0,i}$ = hodnota dílčí části i ukazatele úrovně v situaci 0.

Protože index proměnlivého složení zachycuje změny jak ukazatele množství, tak ukazatele úrovně, zjišťujeme další indexy, které umožní zachycení obou těchto změn zvlášť. Zjišťujeme tedy, jak se změní ukazatel úrovně při konstantních hodnotách ukazatele množství a naopak. Index proměnlivého složení lze vyjádřit jako součin indexu stálého složení (který vyjadřuje vliv změny složky úrovně při konstantní složce množství) a indexu struktury (který vyjadřuje vliv změny složky množství při konstantní složce úrovně). Dále lze rozlišit dva způsoby tohoto rozkladu podle toho, zda jsou váhy jednotlivých složek fixovány za základní či běžné období (Hindls, 2007, str. 355).

1. způsob rozkladu:

$$\frac{\frac{\sum_{i=1}^n p_{1,i} q_{1,i}}{\sum_{i=1}^n \sum q_{1,i}}}{\frac{\sum_{i=1}^n p_{0,i} q_{0,i}}{\sum_{i=1}^n \sum q_{0,i}}} = \frac{\frac{\sum_{i=1}^n p_{1,i} q_{1,i}}{\sum_{i=1}^n \sum q_{1,i}}}{\frac{\sum_{i=1}^n p_{0,i} q_{0,i}}{\sum_{i=1}^n \sum q_{0,i}}} \cdot \frac{\frac{\sum_{i=1}^n p_{0,i} q_{1,i}}{\sum_{i=1}^n \sum q_{1,i}}}{\frac{\sum_{i=1}^n p_{0,i} q_{0,i}}{\sum_{i=1}^n \sum q_{0,i}}} \quad (5)$$

$$IPS = ISS \cdot ISTR$$

2. způsob rozkladu:

$$\frac{\frac{\sum_{i=1}^n p_{1,i} q_{1,i}}{\sum_{i=1}^n \sum q_{1,i}}}{\frac{\sum_{i=1}^n p_{0,i} q_{0,i}}{\sum_{i=1}^n \sum q_{0,i}}} = \frac{\frac{\sum_{i=1}^n p_{1,i} q_{0,i}}{\sum_{i=1}^n \sum q_{0,i}}}{\frac{\sum_{i=1}^n p_{0,i} q_{0,i}}{\sum_{i=1}^n \sum q_{0,i}}} \cdot \frac{\frac{\sum_{i=1}^n p_{1,i} q_{1,i}}{\sum_{i=1}^n \sum q_{1,i}}}{\frac{\sum_{i=1}^n p_{1,i} q_{0,i}}{\sum_{i=1}^n \sum q_{0,i}}} \quad (6)$$

$$IPS = ISS \cdot ISTR$$

kde:

IPS = index proměnlivého složení

ISS = index stálého složení

ISTR = index struktury

Souhrnné indexy

Dle Hindlse (2007, str. 356) představují tyto indexy širokou paletu různých měr, které charakterizují změnu nestejnoroďého ukazatele. Základním problémem souhrnných indexů je v tom, že nelze obyčejným součtem vyjádřit souhrn dílčích hodnot, a to z důvodu věcné rozdílnosti těchto hodnot. Koncepce souhrnných indexů je proto založena na průměrování individuálních jednoduchých indexů nestejnoroďého ukazatele formou prostého nebo váženého aritmetického, harmonického nebo geometrického průměru.

Podobně jako u složených individuálních indexů, lze u souhrnných indexů sledovat vliv intenzitní složky (cenové indexy) a vliv extenzitní složky (indexy fyzického objemu). Nejširší uplatnění v praxi našly Laspeyresův cenový index (vzorec 7), který jako váhy používá složku množství základního období, Paascheho cenový index (vzorec 8), který používá jako váhy množství běžného období a Fisherův cenový index (vzorec 9), který je geometrickým průměrem předchozích dvou indexů (Hindls, 2007, str. 359).

$$I_p^L = \frac{\sum_{i=1}^n p_{1,i} q_{0,i}}{\sum_{i=1}^n p_{0,i} q_{0,i}} \quad (7)$$

$$I_p^P = \frac{\sum_{i=1}^n p_{1,i} q_{1,i}}{\sum_{i=1}^n p_{0,i} q_{1,i}} \quad (8)$$

$$I_p^F = \sqrt{I_p^L \cdot I_p^P} \quad (9)$$

Souhrnné indexy fyzického objemu analogicky charakterizují změny objemu vytvořené nebo prodané různoroďé produkce. V praxi používané indexy jsou opět Laspeyresův objemový index (vzorec 10), Paascheho objemový index (vzorec 11) a Fisherův objemový index (vzorec 12) (Hindls, 2007, str. 367).

$$I_q^L = \frac{\sum_{i=1}^n p_{0,i} q_{1,i}}{\sum_{i=1}^n p_{0,i} q_{0,i}} \quad (10)$$

$$I_q^P = \frac{\sum_{i=1}^n p_{1,i} q_{1,i}}{\sum_{i=1}^n p_{1,i} q_{0,i}} \quad (11)$$

$$I_q^F = \sqrt{I_q^L \cdot I_q^P} \quad (12)$$

2.2.2 Analýza trendu časových řad

Časová řada je řada hodnot určitého ukazatele, která je uspořádaná z hlediska přirozené časové posloupnosti. Přitom je v celém sledovaném časovém úseku zachována věcná náplň ukazatele i jeho prostorové vymezení. Základní analýzu časových řad lze provést pomocí grafické analýzy, kdy je časová řada vyjádřena spojnicovým nebo sloupcovým grafem (Kropáč, 2012, str. 124). Někdy lze již na základě grafické analýzy provést odhad typu trendové funkce (Sebera, 2014, str. 10).

Dekompozice časové řady

Dekompozice časové řady vychází z předpokladu, že časová řada může obsahovat až čtyři složky. Mezi tyto složky patří trendová složka (T), která vyjadřuje dlouhodobou změnu v chování časové řady, cyklická složka (C), která vyjadřuje dlouhodobě pravidelně se opakující výkyvy kolem trendu, dále sezónní složka (S), která vyjadřuje pravidelně se opakující výkyvy systematického charakteru a náhodná složka (ε), která je tvořena náhodnými výkyvy a patří sem všechny vlivy, které působí na časovou řadu a které nelze systematicky popsat (Sebera, 2014, str. 19).

$$y_t = T_t + C_t + S_t + \varepsilon_t, \quad (13)$$

kde: y_t = hodnota časové řady v určitém období,

T_t = trendová složka časové řady,

C_t = cyklická složka časové řady,

S_t = sezónní složka časové řady,

ε_t = náhodná složka časové řady.

Trendové funkce

Trend je hlavní tendence dlouhodobého vývoje hodnot analyzované časové řady. Může být rostoucí, klesající nebo konstantní (Hindls, 2007, str. 254). Trend lze identifikovat analytickým modelováním, které se zabývá hledáním takové funkce, která nejlépe popisuje trend časové řady. Při popisu trendu využíváme spojitě funkce času. Mezi často používané funkce patří (Sebera, 2014, str. 23):

- **přímka (lineární trend)**

$$T_t = \beta_0 + \beta_1 t, \quad (14)$$

- parabola 2. řádu (kvadratický trend)

$$T_t = \beta_0 + \beta_1 t + \beta_2 t^2, \quad (15)$$

- parabola k-tého řádu (polynomický trend)

$$T_t = \beta_0 + \beta_1 t + \beta_2 t^2 + \dots + \beta_k t^k, \quad 1 \leq k \leq n, \quad (16)$$

- exponenciála (exponenciální trend)

$$T_t = \beta_0 e^{\beta_1 t}, \quad \beta_1 > 0, \quad (17)$$

- logaritmická funkce (logaritmický trend)

$$T_t = \beta_0 + \beta_1 \log t, \quad \beta_1 > 0, \quad (18)$$

kde: β_k – parametry funkce,

t – časová proměnná a $t = 1, \dots, n$,

T_t – hodnota trendu v bodě t .

Metody odhadu parametrů trendové funkce

Pro odhad parametrů trendové funkce se nejčastěji používá metoda nejmenších čtverců, která je použitelná v případech, kdy je zvolená trendová funkce lineární v parametrech (např. lineární a parabolické funkce). Tato metoda je založena na podmínce, aby součet čtverců odhadů náhodné složky byl minimální. Musí tedy platit:

$$Q = \sum_{i=1}^n \varepsilon_i^2 = \sum_{i=1}^n \{y_i - f(x_i, \beta_0, \beta_1, \dots, \beta_p)\}^2 \dots \min, \quad (19)$$

kde: ε_i = reziduum, odhad hodnoty náhodné složky,

y_i = i-tá hodnota vysvětlované proměnné,

x_i = i-tá hodnota vysvětlující proměnné,

β_p = parametry regresní funkce.

Pokud je původní model trendu z hlediska parametrů nelineární, lze v některých případech převést model na lineární vhodnou transformací, např. exponenciální funkci (Hindls, 2007, str. 257).

Dále existují další metody (metoda vybraných bodů, metoda částečných součtů, iterační metody atd.), které se používají v případech, kdy trendová funkce není lineární v parametrech a nelze ji transformovat (Sebera, 2014, str. 24).

Volba vhodného modelu trendové funkce

V praxi se využívá výpočetní technika, která umožní v krátkém čase odhadnout parametry několika různých trendových funkcí a tím umožnit jejich porovnání a výběr toho nejvhodnějšího modelu. Pro výpočet těchto modelů a odhadů parametrů trendových funkcí lze využít běžně používané nástroje, jako je Microsoft Excel, nebo vysoce specializované aplikace, mezi které patří např. statistický a analytický software SPSS.

Pro výběr vhodného modelu trendové funkce lze vypočítat více trendových funkcí a následně je srovnat pomocí statistických ukazatelů nebo testů. Často používaným ukazatelem je index determinace (R^2) nebo střední absolutní procentuální chyba (MAPE).

Index determinace vyjadřuje míru shody mezi funkcí trendu a časovou řadou. Hodnota indexu je v rozmezí od 0 do 1 včetně. Čím více se výsledná hodnota blíží hodnotě 1, tím lépe trendová funkce popisuje zkoumanou časovou řadu. Při srovnání více trendových funkcí volíme tu funkci, která má nejvyšší koeficient determinace (Hindls, 2007, str. 287).

$$R^2 = 1 - \frac{\sum_{t=1}^n (y_t - y'_t)^2}{\sum_{t=1}^n (y_t - \bar{y})^2}, \quad (20)$$

kde: y_t = hodnota časové řady v čase t ,
 y'_t = hodnoty trendové funkce v čase t ,
 \bar{y} = aritmetický průměr empirických hodnot časové řady y_1, \dots, y_n ,
 t = index zachycující pořadí hodnoty časové řady,
 n = počet hodnot časové řady.

Vhodnost trendové funkce lze posoudit také pomocí střední absolutní procentuální chyby (MAPE). Jedná se o průměr z absolutních hodnot reziduí, která jsou vydělena příslušnou hodnotou časové řady. V případě srovnání ukazatele MAPE pro více trendových funkcí volíme funkci, která dosahuje nižší hodnoty ukazatele (Sebera, 2014, str. 27).

$$MAPE = \frac{1}{n} \sum_{t=1}^n \frac{|y_t - y'_t|}{y_t} \cdot 100, \quad (21)$$

kde: y_t = hodnota časové řady v čase t ,
 y'_t = hodnoty trendové funkce v čase t ,
 t = index zachycující pořadí hodnoty časové řady,
 n = počet hodnot časové řady.

Predikce budoucích hodnot časové řady

Mezi základní metody předpovědi budoucích hodnot časové řady ve statistice a ekonomice patří zejména extrapolace časových řad. Tyto metody vycházejí z principu, který říká, že budoucnost vyplývá z přítomnosti (minulosti). Extrapolace má tyto výhody: používá se jednoduchý matematický aparát, který umožňuje snadnou algoritmizaci použitých metod, v klasicích modelech trendu je prognózovaná veličina závisle proměnná a čas jako nezávisle proměnná, a proto k analýze a prognóze stačí informace o vývoji analyzovaného jevu v minulosti, vlastní sestavení předpovědi je rychlé a jednoduché (zejména s podporou speciálních programů). Nevýhodami je to, že extrapolace neposkytuje systémové prognózy, každý jev se posuzuje izolovaně a skutečnost, že kvalita prognózy je v rozhodující míře ovlivněna zvoleným typem modelu (Hindls, 2007, str. 330).

3 Teoretická východiska

V kapitole budou představeny základní pojmy a souvislosti z oblasti zahraničního obchodu, jako je význam a úloha zahraničního obchodu a jeho členění. Dále se kapitola zaměří na obchodní politiku a její nástroje, měnový kurz a jeho systémy a představí Světovou obchodní organizaci. V závěru se kapitola věnuje základním informacím o Čínské lidové republice a České republice se zaměřením na hlavní makroekonomické ukazatele.

3.1 Zahraniční obchod

Zahraniční obchod je historicky nejvýznamnější součást vnějších ekonomických vztahů v ekonomice země a jeho historie je stejně dlouhá jako historie státu (Svatoš, 2009, str. 15). Je uskutečňován v mezinárodním (globálním) prostředí a spolu se zahraničními investicemi patří mezi hlavní formy mezinárodního podnikání. Mezinárodní prostředí je charakterizováno řadou specifíků:

- **kulturní a sociální** – rozdíly v potřebách lidí, hodnoty, které společnost uznává, způsoby rozhodování, tradice, jazyk, náboženství, rozdíly v chování jednotlivců i skupin;
- **politické a legislativní** – různé politické systémy, politická stabilita, postoje k zahraničním firmám, právní úprava podnikání, kontrola vlastnictví, způsoby řešení sporů;
- **institucionální** – rozdíly v úpravě a implementaci obchodní politiky, členství států v integračních uskupeních a aktivitách mezinárodních organizací;
- **ekonomické** – odlišnosti ve struktuře výrobních faktorů, kterými je daná země vybavena, faktory, které ovlivňují poptávku, stupeň vyspělosti ekonomiky, vývoj a úroveň makroekonomických ukazatelů a další rozdíly (Štěrbová, 2013, str. 13).

Zahraniční obchod lze definovat jako obchod jedné země (národní ekonomiky) s okolními zeměmi (národními ekonomikami) a má podobu obchodních operací a institucí s mezinárodním prvkem. Tento mezinárodní prvek je definován dvěma způsoby (dvě pojetí zahraničního obchodu):

1. **přeshraniční koncept** = zahraniční obchod je spojen s přechodem přes státní hranice bez ohledu na ekonomickou příslušnost prodejce a zákazníka;

2. **národní koncept** (koncept změny vlastnictví) = zahraniční obchod je obchod mezi rezidentem a nerezidentem zkoumané země bez ohledu na státní hranice – jedná se novější pojetí zahraničního obchodu v reakci na změny ve světové ekonomice (Štěrbová, 2013, str. 16).

Zahraníční obchod má řadu **forem** a mezi ty tradiční se řadí:

1. **export** (vývoz) = přechod zboží a služeb z domácí ekonomiky do zahraničí;
2. **import** (dovoz) = přechod zboží a služeb ze zahraničí do domácí ekonomiky;
3. **reexport** = dovoz zboží ze zahraničí rezidentem domácí ekonomiky a jeho následný vývoz opět do zahraničí;
4. **reimport** = vývoz zboží do zahraničí rezidentem domácí ekonomiky a jeho následný dovoz (Štěrbová, 2013, str. 16).

3.1.1 Význam zahraničního obchodu

Zahraníční obchod lze hodnotit podle několika hledisek. Patří sem efektivnost, proporcionalita a demonstrativní efekt.

Efektivnost je snaha soustředit snahy v exportní politice na produkty, kde může země dosáhnout maximální úspory společenské práce. V případě malé ekonomiky (která je většinou tím více otevřená) je snaha soustředit se na udržení schopnosti vývozu určitých výrobků. Na tyto vybrané produkty země soustředí vývoj, výzkum, propagaci a další činnosti (Svatoš, 2009, str. 28).

Proporcionalita popisuje skutečnost, že většina ekonomik je tzv. nekomplexních a jejich ekonomický rozvoj je závislý na dovozu produkce z jiných zemí. Přesto i země, které mají komplexní surovinovou základnu, mezi které patří USA, Čína, Rusko a další země se významně zapojují do mezinárodního obchodu (Svatoš, 2009, str. 21).

Demonstrativní efekt zachycuje určitou vizitku stavu a úrovně rozvoje výrobních sil dané země. Jde o demonstraci technického, designového či módního trendu, který může stimulovat společenský a ekonomický pokrok. Dalším cílem je transfer světových trendů (šíření ekologických prvků, bezpečnosti práce, nové způsoby balení, využívání netradičních zdrojů apod.). Příkladem může být označení „Made in Japan“, které vyvolává představu výrobku na nadstandardně vysoké technické úrovni, např. i s prvky robotizace (Beneš, 2004, str. 29).

3.1.2 Úloha zahraničního obchodu

Zahraníční obchod plní významnou úlohu v národní ekonomice zejména v malých nebo ekonomicky vyspělých zemích, které mají vysoký podíl zahraničního obchodu na HDP (jedná se o otevřené ekonomiky). Zahraníční obchod v těchto zemích a omezeně i v ostatních zemích, plní řadu funkcí, které jsou rozděleny do tří kategorií (Štěrbová, 2013, str. 20).

1. Zahraníční obchod jako faktor vnitřní a vnější ekonomické rovnováhy (Štěrbová, 2013, str. 20).
 - **Transformační** funkce přeměňuje strukturu domácí produkce na žádoucí strukturu z hlediska poptávky (tedy výrobního a spotřebního užití).
 - Funkce **vyrovnání trhů** zajišťuje soulad mezi agregátní nabídkou a poptávkou v ekonomice.
 - **Harmonizační (proporcionální)** funkce zajišťuje efektivní chod národní ekonomiky jako soulad mezi agregátní nabídkou a zahraničními obchodními aktivitami země, dále odstranění nerovnováhy mezi domácí ekonomikou a zahraničím a tím zajištění sbližování hospodářské úrovně domácí ekonomiky a rozvinutějšími zahraničními ekonomikami.
2. Zahraníční obchod jako faktor ekonomického růstu (Štěrbová, 2013, str. 22).
 - **Transmisní** funkce přispívá ke zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky v důsledku přenosu informací, kritérií a stimulů ze zahraničí do domácí ekonomiky.
 - **Růstová** funkce v sobě zahrnuje stimulaci růstu HDP, a to prostřednictvím zahraničního obchodu a také utváření optimální specializace ekonomiky.
 - **Integrační a parametrická** funkce, které určují postavení a zapojení ekonomiky do a ve světovém hospodářství.
3. Zahraníční obchod jako brzda ekonomického růstu (Štěrbová, 2013, str. 23).
 - Problém **nepříznivé specializace** (např. v důsledku administrativního rozhodnutí).
 - Problém **nedostatečné vyspělosti**, kdy zapojení zahraničního obchodu vede k útlumu nebo i zániku méně konkurenceschopných odvětví.
 - Problém **zranitelnosti**, kdy příliš otevřená ekonomika se stává náchylná k přenosu recese ze zahraničí.

3.1.3 Členění zahraničního obchodu

Zahraníční obchod lze členit podle různých hledisek. Z teritoriálního hlediska lze členit na jednotlivé země nebo skupiny zemí (integrační uskupení), se kterými zahraniční obchod probíhá. Z pohledu komoditní struktury lze členit na zahraniční obchod se zbožím a zahraniční obchod se službami a dále podle konkrétních významných komodit či skupin komodit (např. elektronika, ropa a ropné produkty, motorová vozidla, oděvy apod.) (Štěrbová, 2013, str. 17).

Aby bylo možné zahraniční obchod mezinárodně porovnávat, vznikly různé metodiky, které definují jednotlivé skupiny produktů. Mezi takové metodiky patří i **Standardní mezinárodní klasifikace zboží** (SITC = Standard International Trade Classification), kterou definovala Statistická divize Organizace spojených národů (OSN). Tato klasifikace definuje deset základních kategorií zboží (United Nations, 2008):

- 0 Potraviny a živá zvířata
- 1 Nápoje a tabák
- 2 Suroviny nepoživatelné, s výjimkou paliv
- 3 Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály
- 4 Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky
- 5 Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedené
- 6 Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu
- 7 Stroje a dopravní prostředky
- 8 Průmyslové spotřební zboží
- 9 Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné

Tyto kategorie se dále člení do podrobnějších podkategorií, které jsou označeny dvěma až pěti číslicemi. Další členění si může přidat každá země dle svého uvážení a může si zvolit i vlastní popisy těchto kategorií úrovně 6 a výše (Gandolfo, 2013, s. 172).

3.2 Teorie zahraničního obchodu

O úloze zahraničního obchodu v reprodukčním procesu (výroba – rozdělování – směna – spotřeba) existovaly studie již v 17. století, kdy převládalo merkantilistické ekonomické učení. **Merkantilisté** věřili, že hlavním zdrojem růstu bohatství země je růst množství drahých kovů, a protože na svém území neměli významná naleziště těchto kovů, byli nuceni

zvyšovat své bohatství pomocí zahraničního obchodu s důrazem na aktivní obchodní bilanci, tedy vývoz vyšší než dovoz (Svatoš, 2009, str. 17).

Na tyto teorie navazují angličtí **klasikové**. Zakladatelem klasické politické ekonomie a kritikem merkantilistů byl Adam Smith, který vytvořil **teorii absolutních výhod**, která je založena na předpokladech dokonalé konkurence. Podle této teorie by se země měla specializovat na výrobu produktu, který je schopna vyrábět absolutně levněji. Tento produkt bude směřovat na mezinárodním trhu za zboží, které absolutně levněji vyrábět nedokáže. Dochází tak k mezinárodní dělbě práce (Fojtíková, 2015, str. 12).

Na tuto teorii navázal další klasik, David Ricardo, se svou **teorií komparativní výhody** vyplývající ze zahraničního obchodu (Svatoš, 2009, str. 18). Tato teorie se snaží odstranit hlavní nevýhodu Smithovy teorie absolutních výhod, zejména situaci, kdy některá země nemá žádnou absolutní výhodu a musela by tedy všechny výrobky dovážet (Štěrbová, 2013, str. 42). Díky jiné produktivitě práce se mohou tyto země specializovat a získat tak komparativní výhodu. Zahraniční obchod mezi těmito zeměmi povede ke zlepšení situace ve všech zúčastněných zemích (Kubišta, 2016, str. 26).

Další důležitou klasickou teorií zahraničního obchodu je **teorie reciproční poptávky**, kterou formuloval John Stuart Mill. Teorie se zabývá tzv. směnnými poměry u zboží, které je obchodovatelné na mezinárodních trzích, a také reciproční poptávkou po dovozu, která je přímo úměrná velikosti ekonomiky a její ekonomické vyspělosti (Fojtíková, 2015, str. 14).

Mezi zásadní závěry klasicismu patří skutečnost, že země nemusí mít absolutní výhodu, aby měla prospěch ze zahraničního obchodu, ale měla by mít alespoň komparativní výhodu. Podle této komparativní výhody by se pak měla specializovat. Nevýhodou přístupu klasiků je ale to, že předpokládá úplnou specializaci ekonomik, což není ve skutečné ekonomice realizovatelné (Štěrbová, 2013, str. 46).

Na klasické modely zahraničního obchodu navazuje **neoklasická škola** a její významní představitelé Eli Heckscher, Bertil Ohlin a později Paul Samuelson (Svatoš, 2009, str. 20). **Heckscherův-Ohlinův model** vychází z teorie D. Ricarda o komparativních výhodách a jeho základní myšlenkou je, že „*země má komparativní výhodu při výrobě toho výrobku, jehož produkce je relativně náročná na ten výrobní faktor, kterým je daná ekonomika relativně lépe vybavena*“ (Štěrbová, 2013, str. 47). Model tedy oproti klasickému modelu popisuje podstatu existence komparativní výhody (a nebere je jen jako fakt). Dále model předpokládá, že i když země provádí zahraniční obchod, tak bude dále vyrábět i zboží,

při jehož výrobě nemá komparativní výhodu. Jedná se tedy o částečnou specializaci ve výrobě (Štěrbová, 2013, str. 49).

Další neoklasickou teorií je **Stolper-Samuelsonův teorém** o změně světových cen výrobků nebo výrobních faktorů. Teorém říká, že zahraniční obchod zvýhodňuje hojně se vyskytující výrobní faktor oproti vzácnému faktoru (Fojtíková, 2015, str. 14). Další je **Rybczynského teorém o změně relativní vybavenosti**, který zkoumá situaci, kdy v ekonomice dojde ke změně (např. růstu) nabídky výrobního faktoru. To způsobí, že ekonomika bude produkovat více toho výrobku, jehož výroba je relativně více náročná na tento výrobní faktor a méně druhého zboží (Štěrbová, 2013, str. 49).

Kromě teorií hlavního proudu se objevují také **alternativní teorie**, které se často velmi liší. Patří sem teorie dětských odvětví Friedricha Lista, která tvrdí, že nové a rostoucí obory musí být chráněny před zahraniční konkurencí, a to tak dlouho, dokud se sami nestanou mezinárodně konkurenceschopnými (Štěrbová, 2013, str. 24). Mezi další alternativní teorie patří teorie periferní ekonomiky Raula Prebische, teorie zbídačujícího růstu Jagdishe Bhagwatiho a další teorie (Svatoš, 2009, str. 20).

Na neoklasickou školu a Heckscherův-Ohlinův model navazuje ve své **teorii kvalifikace práce** americký ekonom Donald Keesing. Poukázal na to, že by se u výrobního faktoru práce měla rozlišovat úroveň lidských schopností a dovedností, tedy kvalifikace pracovníků. Keesing rozlišuje produkty, které pro svou výrobu potřebují vysoce kvalifikovanou pracovní sílu a produkty, které nejsou v této oblasti tak náročné. Země se tedy budou specializovat na výrobu těch výrobků, na kterou mají dostatečně kvalifikovanou pracovní sílu (Štěrbová, 2013, str. 55).

Další teorií je **teorie životního cyklu výrobku** Raymonda Vernona. Ten vysvětluje, že při výrobě konkrétního produktu se může komparativní výhoda přesunout z jedné země do druhé, a to v souvislosti s postupujícím životním cyklem výrobku. Země, která daný produkt vymyslela (vynalezla), má jako první komparativní výhodu. Výrobek může exportovat do dalších zemí. Postupně se výrobek může produkovat i v jiných zemích, kde mohou být nižší náklady na produkci a vzniká jim tak v této fázi komparativní výhoda (Cavusgil et al, 2014, s. 159).

3.3 Obchodní politika a její nástroje

Obchodní politika je součástí státní regulace v rámci vnějších ekonomických vztahů. V praxi se obchodní politika pohybuje mezi dvěma extrémními principy, a to mezi protekcionismem a liberalismem. Z pohledu počtu zainteresovaných subjektů se rozlišuje bilaterální (dvoustranná) a multilaterální (mnohostranná) obchodní politika. Dalším důležitým pojmem v této oblasti je diskriminace, která má souvislost s používáním různých obchodních překážek vůči jednotlivým zemím nebo s nerovným zacházením se stejným zbožím z různých zemí. Protipólem je preference, jako poskytnutí výhody v rámci zahraničně obchodních vztahů (Svatoš, 2009, s. 29).

Prostředky obchodní politiky se dělí do dvou kategorií, a to na autonomní prostředky, které vycházejí ze zájmů vlastní ekonomiky při respektování uzavřených dohod s ostatními zeměmi a dále na smluvní prostředky, kam patří různé bilaterální i multilaterální dohody. Mezi těmito skupinami existuje vzájemná spojitost, neboť vlastní účinnost autonomních prostředků omezují smluvní prostředky různě proti jednotlivým seskupením, mezinárodním organizacím i jednotlivým zemím (Beneš, 2004, s. 48).

3.3.1 Autonomní prostředky obchodní politiky

Tato skupina se člení na autonomní prostředky pasivní, kam patří zejména cla, jakožto dávky vybírané při přechodu přes celní hranice státu. Dále zde patří kvantitativní restrikce, které zakazují dovoz nad stanovený objem a jsou vázány zpravidla na licenční řízení, dále devizové restrikce, které jsou typické pro země s devizovým monopolem a v takovém případě má vývozce povinnost nabídnout svůj devizový výnos konkrétním bankám, které stát k tomuto zplnomocní (Svatoš, 2009, s. 30).

Druhou skupinu tvoří aktivní autonomní prostředky, tedy pomoc státu domácím vývozcům. Mezi standardní formy podpory patří vývozní subvence a prémie, úvěrování vývozu, státní záruky, výstavy a veletrhy. Význam mají také zastupitelské úřady v zahraničí a agentury pro zajišťování vývozu (Beneš, 2004, s. 59).

Cl a jejich členění

Clo jako nástroj obchodní politiky patří mezi tarifní opatření. Celní řízení je upraveno v celním zákoně. Celní sazby jsou předem vyhlášeny na konkrétní období právním předpisem (celním sazebníkem). Cla a obecně tarifní nástroje ukazují dlouhodobé záměry

obchodní politiky dané země. Jedná se transparentní nástroj obchodní politiky a dělí se podle různých hledisek.

Podle směru přechodu zboží přes hranice se rozlišují vývozní, dovozní a tranzitní cla. Podle účelu se cla dělí na fiskální, jehož cílem je získat příjem do státního rozpočtu a dále cla protekcionistická (ochranná), která mají za cíl vyrovnat nižší konkurenceschopnost domácího odvětví. Další členění je na cla prohibitivní, která jsou tak vysoká, že znemožňují dovoz a jejich cílem je chránit domácí dětský průmysl nebo strategické odvětví. Cla skleníková a výchovná pomáhají rozvíjet nová a restrukturovaná odvětví. Preferenční cla jsou zvýhodnění sazby na základě recipročních dohod o volném obchodu nebo jednostranně poskytovaná cla pro rozvojové a nejméně rozvinuté země. Diferenční cla jsou rozdílná na stejné zboží v závislosti na splnění různých podmínek (Štěrbová, 2013, s. 112).

3.3.2 Smluvní prostředky obchodní politiky

Smluvní prostředky zahrnují smlouvy, dohody a různá ujednání uzavřená mezi jednotlivými státy nebo skupinami států. Souhrn těchto smluv mezi státy tvoří mezinárodní veřejné právo. Tyto smlouvy zahrnují otázky obecných vztahů (obchodní smlouvy, dohody o spolupráci a přátelství mezi zeměmi apod.), ale i konkrétní ujednání týkající se obchodu mezi zeměmi, dohody o mezinárodní přepravě, dohody o vyloučení dvojího zdanění, dohody o podpoře vzájemných investic, smlouvy o vědecké nebo technické spolupráci a další (Beneš, 2004, s. 61).

3.4 Měnový kurz

Měnový kurz je poměr výměny dvou měn. Je to cena jedné měny vyjádřená v jiné měně. Kurz je ovlivněn mnoha faktory, zejména změnou nabídky a poptávky po devizách, změnami úrokových sazeb, vývojem cenové hladiny, očekáváním, politickou situací, hospodářskou stabilitou. V důsledky změn poptávky a nabídky vzniká na devizovém trhu nerovnováha, která se projeví apreciací (zhodnocením) nebo depreciací (znehodnocením) měny. Apreciace domácí měny je situace, kdy se hodnota kurzu v absolutním vyjádření snižuje. Poptávka po domácí měně se zvyšuje nebo ceteris paribus roste nabídka cizí měny. Současně dochází ke znehodnocení zahraniční měny. Depreciace je opačná situace (Ptatscheková, 2013, s. 13).

Konkrétní výše měnového kurzu, tedy vztah domácí měny k zahraničním měnám a zejména k těm, v nichž se realizuje největší část zahraničního obchodu, kam patří USD,

EURO, GBP a JPY (japonský jen), je hlavní faktor, který motivuje účastníky zahraničního obchodu a může pro ně znamenat vyšší výnosy nebo ztráty (Svatoš, 2009, s. 28).

3.4.1 Směnitelnost měny

Z pohledu zahraničního obchodu je významná otázka, jaký má obyvatelstvo i podnikatelé přístup k cizím měnám. Tedy zda je možné cizí měnu volně získat a držet. V této souvislosti se rozlišují měny směnitelné a nesměnitelné. Ve většině zemí s tržní ekonomikou existuje volná směnitelnost národní měny za měny zahraniční, v některých zemích je však přístup k cizím měnám regulován. To může mít důsledky pro zahraniční obchod. Se směnitelností měny většinou souvisí i celková hospodářská a finanční situace v zemi (Beneš, 2004, s. 43).

3.4.2 Systémy měnových kurzů

Tyto systémy určují pravidla, podle kterých se měnové kurzy tvoří. Základní rozdělení v tržních ekonomikách je na pevné a pohyblivé (plovoucí) měnové systémy. Systém pevného měnového kurzu se vyznačuje tím, že centrální banka kontroluje pohyb měnového kurzu v předem definovaných pásmech a stanovuje ústřední kurz. Pokud dojde k odchýlení od tohoto ústředního kurzu, musí centrální banka přistoupit k intervencím. Měnový kurz je pevně vázán na ústřední kurz, který může být stanoven vztahem ke konkrétní cizí měně nebo k více měnám (měnovému koši) (Ptatscheková, 2013, s. 16).

Systém plovoucího měnového kurzu (floating) nemá ústřední kurz a měnový kurz se volně pohybuje na základě tržní nabídky a poptávky na devizovém trhu. Centrální banka nemá povinnost kontrolovat vývoj měnového kurzu a provádět intervence. Spojením těchto systémů lze získat systém řízeného plovoucího měnového kurzu (řízený floating), kde se centrální banka snaží respektovat tržní vývoj a zároveň udržet měnový kurz v předem definovaných mezích (Beneš, 2004, s. 45).

3.5 Světová obchodní organizace

Řešení otázek mezinárodního obchodu je velmi důležitá součást agendy mnoha komisí, agentur, institucí a organizací. Mezi nejvýznamnější patří **Světová organizace obchodu** (World Trade Organization, WTO), která se zabývá pravidly vzájemných obchodních vztahů mezi členskými státy. WTO byla založena v roce 1995 jako nejmladší ze všech hlavních mezinárodních mezivládních organizací (Van Den Bossche, Zdouc, 2013, s.

74). Podporuje rozvoj multilaterálního mezinárodního obchodního systému v rámci světové ekonomiky a její členové se podílejí asi 90 % na celosvětovém obchodu (Svatoš, 2009, s. 60).

WTO vychází z dohod GATT, které tvoří právní základ pro pravidla mezinárodního obchodu, jejím úkolem je na tyto dohody dohlížet a podporovat jejich naplňování. Zároveň WTO působí jako fórum pro jednání o obchodních pravidlech a pomáhá řešit spory mezi členskými státy. Hlavním cílem WTO je dosažení plné liberalizace mezinárodních obchodních vztahů a vybudování univerzálního mezinárodního právního systému. WTO je založena na těchto principech:

- Obchod bez diskriminace.
- Uvolňování obchodu
- Předvídatelnost.
- Spravedlivá hospodářská soutěž.
- Rozvojový princip.

V současné době je v rámci WTO uzavřeno několik desítek dohod a tyto dohody se člení do těchto skupin:

- **GATT** – Všeobecná dohoda o clech a obchodu. Zastřešuje multilaterální dohody o obchodu se zbožím a obsahuje např. dohody zaměřené na eliminaci obchodních překážek (např. dumping) a dohody zaměřené na subvence.
- **GATS** – Všeobecná dohoda o obchodu ve službách. Dohoda zahrnuje např. zvláštní režim pro oblasti liberalizace dopravy, telekomunikací nebo služeb v oblasti financí.
- **TRIPS** – Dohoda o duševním vlastnictví v oblasti obchodu. Dohoda stanoví pravidla v oblasti patentů, autorských práv, obchodních značek (Svatoš, 2009, s. 64).

3.6 Hrubý domácí produkt

Základním ukazatelem ekonomické aktivity je hrubý domácí produkt (HDP). Jedná se o hodnotu finálních výrobků a služeb vyprodukovaných v zemi tzv. rezidenty v průběhu určitého časového období, např. jednoho roku. Velikost HDP a jeho vývoj v čase jsou základními ukazateli ekonomické úrovně a výkonnosti země (Kadeřábková, 2006, s. 10).

Lze rozlišit nominální HDP, který je v cenách období, kdy byl daný výstup vytvořen (tzv. běžných cenách). Naopak reálný HDP měří výstup ekonomiky v cenách zvoleného

základního roku (tzv. stálých cenách). Toto dělení umožní sledovat změnu objemu produkce bez vlivu cenových změn. Vydělením nominálního HDP reálným HDP dostaneme tzv. implicitní deflátor, který lze označit jako souhrnný cenový index ekonomiky (Kadeřábková, 2006, s. 10).

Pro srovnání HDP mezi zeměmi se využívá HDP přepočtený na obyvatele, který zachycuje ekonomickou sílu země. Dále je nutné HDP převést z národní měny na mezinárodně srovnatelnou měnu např. pomocí parit kupní síly, které představují uměle vytvořené směnné kurzy, které eliminují rozdíly cenových úrovní mezi zeměmi (Kadeřábková, 2006, s. 10).

3.7 Základní informace o Čínské lidové republice

Čínská lidová republika (dále jen Čína) je země ve východní Asii. Po Rusku, Kanadě a USA se jedná o 4. největší zemi na světě (s rozlohou cca 9,6 mil. km²). Celkem má Čína 1,4 mld. obyvatel a jedná se tak o nejlidnatější zemi na světě. Úředním jazykem je standardní čínština. Hlavním městem Číny je Peking s téměř 22 mil. obyvatel a největším městem je Šanghaj s 24 mil. obyvatel. Čína je totalitní režim vedený Komunistickou stranou Číny. Oficiální měnou v Číně je čínský jüan (CNY) (Velvyslanectví Čínské lidové republiky v České republice, 2010).

V roce 2018 vzrostla čínská ekonomika o 6,6 %, což je nejnižší růst za posledních 28 let. V dalších letech byl očekáván další pokles s ohledem na změnu ekonomického modelu Čínu a problémy, kterým musí čelit. Inflace v roce 2018 vzrostla o 2,1 % a čínští zákazníci zvýšili své výdaje o téměř 10 %. Sektor služeb se na HDP podílel téměř z 60 %. Vláda pro rok 2019 stanovily tyto hlavní ekonomické cíle: růst HDP v rozmezí od 6 do 6,5 %, zavedení daňových úlev ve výši 2 bilionů CNY, tvorba 11 mil. pracovních míst ve městech a udržení nezaměstnanosti do 4,5 %, velké investice do výstavby železnic, silnic a vodních cest, pokles počtu venkovských obyvatel žijících v chudobě a další cíle (BusinessInfo.cz, 2020).

Tabulka 1 – Základní makroekonomické ukazatele Čína

Ukazatel/Rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018
HDP/obyv. (USD)	7.051	7.651	8.33	8.079	8.759	9.771
HDP v běžných cenách (mln. USD)	9.570	10.439	11.016	11.138	12.143	13.608
růst HDP (%)	7,7	7,4	6,9	6,7	6,9	6,6
inflace (%)	2,6	2,1	1,6	2,1	1,5	2,1
nezaměstnanost (%)	4,1	4,1	4,2	4,1	3,9	3,9

Zdroj: BusinessInfo.cz, Světová banka

3.8 Základní informace o České republice

Česká republika je malá země ve střední Evropě (rozloha 78,8 tis. km²). Svou rozlohou se Česká republika řadí na 113. místo ve světě a 21. místo v Evropě. Celkem má přes 10,5 mil. obyvatel, z toho v hlavním městě Praha žije 1,2 mil. obyvatel. Úředním jazykem je čeština. Politický systém České republiky je demokratická parlamentní republika. Od roku 2004 je součástí Evropské unie. Oficiální měnou je česká koruna (CZK) (Pražský hrad, 2020).

Česká ekonomika v roce 2018 rostla o 3 %, meziroční dynamika tak v porovnání s rokem 2017 oslabila. K hospodářskému růstu přispěla významně domácí poptávka, zejména spotřeba a posílila i investiční aktivita domácností, nefinančních podniků a vládních institucí. Nezaměstnanost se dostala na historické minimum 2,2 % a Česká republika byla země s nejnižší mírou nezaměstnanosti v rámci EU (Český statistický úřad, 2019). V porovnání s Čínou vykázala česká ekonomika více než dvojnásobný HDP na obyvatele a dosáhla hodnoty více než 23 tis. USD. Pro srovnání EU celkem vykázala za stejné období HDP na obyvatele více než 36 tis. USD (Světová banka, 2020).

Tabulka 2 – Základní makroekonomické ukazatele Česká republika

Ukazatel/Rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018
HDP/obyv. (USD)	19.916	19.745	17.716	18.463	20.380	23.079
HDP v běžných cenách (mld. USD)	209	208	187	195	216	245
růst HDP (%)	-0,5	2,7	5,3	2,5	4,4	3,0
inflace (%)	1,4	0,4	0,3	0,7	2,5	2,1
nezaměstnanost (%)	7,0	6,1	5,0	4,0	2,9	2,2

Zdroj: Český statistický úřad, The World Integrated Trade Solution

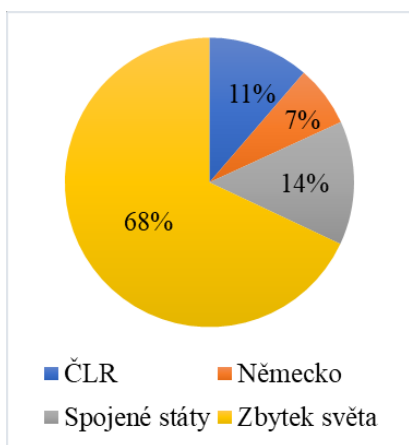
4 Vlastní práce

Kapitola se zabývá vývojem a trendy zahraničního obchodu Čínské lidové republiky a České republiky v období od 2000 do 2018. Analýza se zaměří na vyhodnocení vývoje importu a exportu v obou zemích, dále na teritoriální a komoditní strukturu zahraničního obchodu. Data byla získána z Českého statistického úřadu a databáze Světové obchodní banky (WITS) a byla vyhodnocena pomocí nástrojů Microsoft Excel.

4.1 Zahraniční obchod Čínské lidové republiky

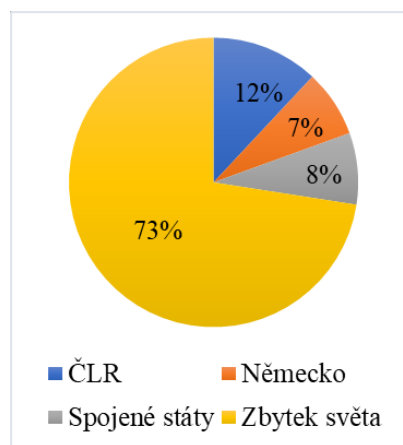
Čínská lidová republika (dále ČLR) je 4. největší země světa podle rozlohy a zároveň má nejvíce obyvatel. To ovlivňuje její ekonomické postavení a velikost zahraničního obchodu. Při celosvětovém srovnání patří ČLR mezi největší exportéry i importéry, a to spolu se Spojenými státy a Německem. V rámci zahraničního obchodu byl v roce 2018 podíl ČLR 11 % na celosvětovém importu a 12 % na celosvětovém exportu (Graf 1, Graf 2). To z ČLR dělá největšího aktéra v rámci zahraničního obchodu na celém světě (při srovnání obrátu zahraničního obchodu v roce 2018 – viz Příloha 1, Tabulka 13).

Graf 1 – Podíl na světovém importu (v %) 2018

Zdroj: The World Integrated Trade Solution, 2020

Graf 2 – Podíl na světovém exportu (v %) 2018

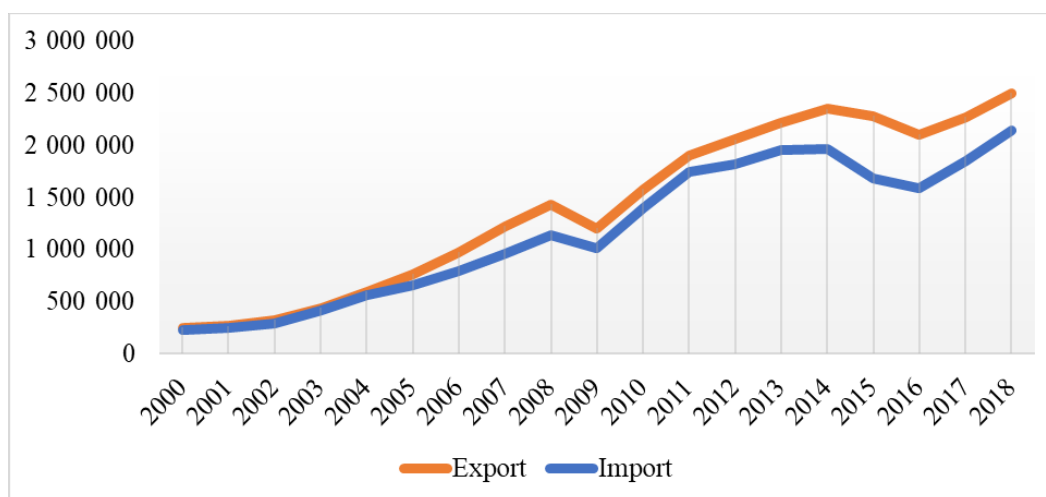
Zdroj: The World Integrated Trade Solution, 2020

4.1.1 Vývoj a trend zahraničního obchodu ČLR

Import a export ČLR v rámci sledovaného období od roku 2000 do roku 2018 postupně rostl. Po celé sledované období byl také export vyšší než import a ČLR měla kladnou obchodní bilanci. Z grafu (Graf 3) je patrné, že postupný růst importu a exportu byl narušen

pouze v roce 2009, 2015 a 2016. V roce 2018 dosáhl export ČLR 2.494 mld. USD a import 2.134 mld. USD. Obchodní bilance v roce 2018 tak byla 359 mld. USD. Největší hodnoty obchodní bilance dosáhla ČLR v roce 2015, kdy sice došlo k poklesu exportu, nicméně import poklesl mnohem více a ČLR tak vykázala obchodní bilanci ve výši 593 mld. USD (Příloha 1, Tabulka 11).

Graf 3 – Export a import ČLR (mil. USD)

Zdroj: The World Integrated Trade Solution, 2020

Následující graf (Graf 4) zachycuje vývoj zahraničního obchodu ČLR jako změnu v % proti předchozímu období. Graf zachycuje skutečnost, že téměř ve všech sledovaných obdobích, kromě let 2009, 2015 a 2016 export i import rostl proti předchozímu období. Největší nárůst byl v letech 2003, 2004 a 2010, kdy dosáhl růstu 30 až 40 %. V posledních dvou sledovaných obdobích (2017, 2018) již došlo k nižšímu růstu a zároveň import rostl rychleji než export, což vedlo k tomu, že došlo v těchto obdobích k poklesu obchodní bilance. Konkrétní hodnoty růstu nebo poklesu exportu, importu, bilance a obratu zahraničního obchodu ČLR obsahuje Příloha 1, Tabulka 12.

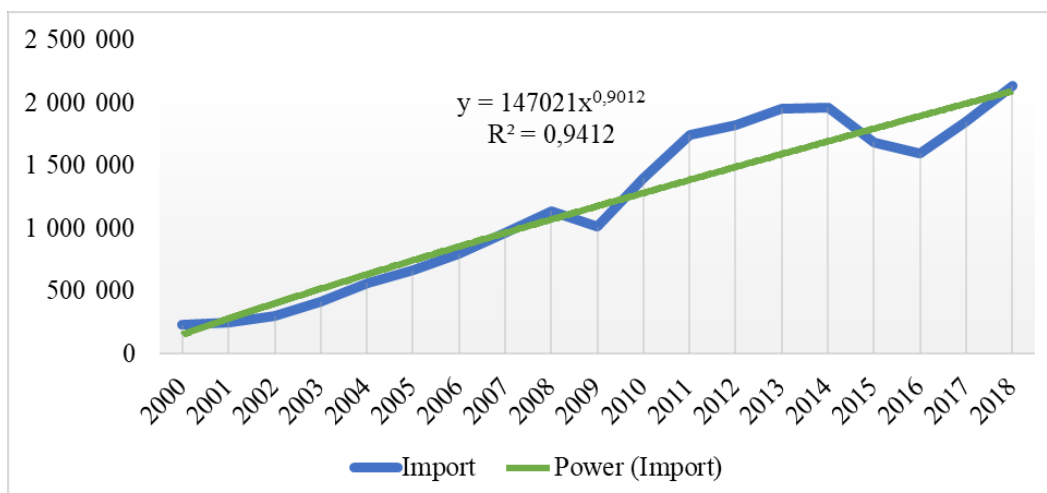
Graf 4 – Vývoj zahraničního obchodu ČR (změna v % proti předchozímu roku)

Zdroj: Vlastní zpracování, 2020

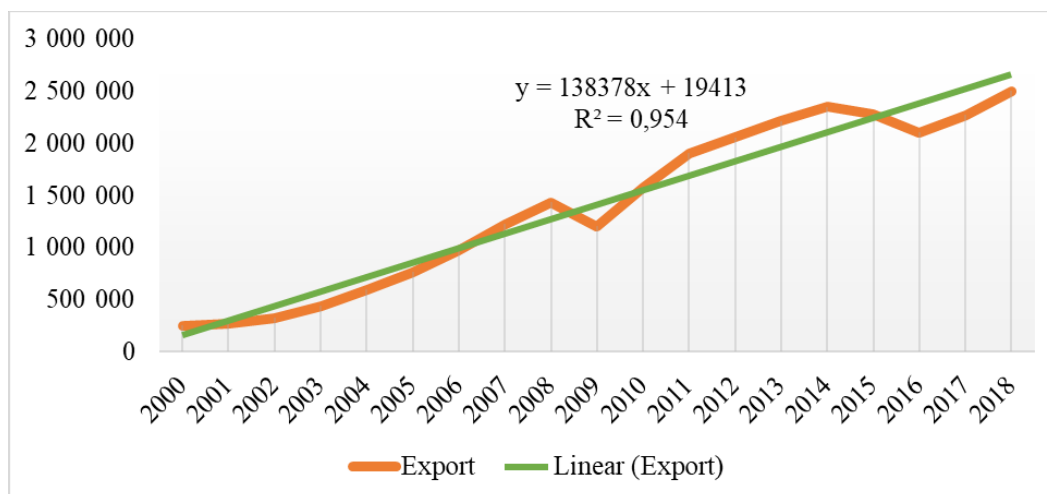
Při zkoumání trendu importu a exportu byly srovnány výsledky trendových funkcí popsaných v kapitole 2.2 této práce a pro každou časovou řadu byla vybrána taková funkce, která vykázala nejvyšší index determinace. Pro export byla zvolena lineární trendová funkce a pro import mocninná trendová funkce (Tabulka 3, Graf 5, Graf 6). Obě funkce dosáhly velmi vysokého indexu determinace. Dále byla pro obě zkoumané časové řady vypočtena střední absolutní procentuální chyba MAPE ve výši 13,7 % pro export a 14,5 % pro import. MAPE zachycuje průměrný rozdíl v procentech mezi hodnotami časové řady a trendem. Ve stejné výši lze očekávat i přesnost predikce pro další období.

Graf 5 – Vývoj importu ČR a trend

Zdroj: Vlastní zpracování, 2020

Graf 6 – Vývoj exportu ČLR a trend

Zdroj: Vlastní zpracování, 2020

Tabulka 3 – Trendové funkce, index determinace a MAPE pro export a import ČLR

Časová řada	Trendová funkce	Index determinace	MAPE (v %)
Export	Lineární $y = 138.378 * x + 19.413$	0,9540	13,7128
Import	Mocninná $y = 147.021 * x^{0,9012}$	0,9412	14,4845

Zdroj: Vlastní zpracování, 2020

Odhad pro rok 2019 byl vypočten pro export ve výši 2.187 mld. USD a pro import 2.787 ml. USD. Podle těchto hodnot by byl odhad obchodní bilance ve výši 600 mld. USD. Obdobně byly vypočítány odhady i pro období 2020 a 2021. Podle těchto odhadů se bude celková výše exportu i importu zvyšovat, ale tempo růstu exportu se očekává vyšší. Z tohoto důvodu je predikován také růst obchodní bilance zahraničního obchodu (Tabulka 4).

Tabulka 4 – Predikce zahraničního obchodu ČLR pro roky 2019 až 2021 (mld. USD)

Časová řada	2019	2020	2021
Export	2.787	2.925	3.064
Import	2.187	2.285	2.383
Bilance	600	640	680

Zdroj: Vlastní zpracování, 2020

4.1.2 Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČLR

ČLR obchoduje s mnoha desítkami zemí světa. Mezi nejvýznamnější exportní partnery v roce 2018 patřily Spojené státy, kam ČLR vyvezla celkem 19,23 % svého exportu. Dalším významným partnerem byl ve stejném roce Hong Kong, který je ve statistice Světové banky veden jako samostatné území a kam ČLR vyvezla 12,15 % svého exportu. Další významné exportní trhy a jejich podíl na celkovém exportu ČLR obsahuje Tabulka 5. Na pět největších exportních trhů ČLR vyvezla celkem 45 % svého exportu. Pro porovnání je v tabulce uvedena i Česká republika (dále ČR) a její podíl na exportu ČLR ve výši téměř 12 mld. USD (podíl 0,48 %). ČR je jako exportní partner podle velikosti exportu v roce 2018 na 33. místě.

Tabulka 5 – Největší exportní trhy ČLR a ČR 2018

Pořadí	Exportní trh	Export mil. USD	podíl v %
	Export ČLR celkem	2 494 230	100,00
1.	Spojené státy	479 702	19,23
2.	Hong Kong	302 960	12,15
3.	Japonsko	147 235	5,90
4.	Jižní Korea	109 029	4,37
5.	Vietnam	84 016	3,37
33.	Česká republika	11 913	0,48

Zdroj: Vlastní zpracování, 2020

Také v rámci importu ČLR obchoduje s desítkami různých zemí. Mezi nejvýznamnější importní trhy v roce 2018 patřila Jižní Korea, ze které ČLR dovezla 9,58 % svého celkového importu. Dalšími významným partnerem bylo Japonsko s podílem 8,45 % na celkovém importu, Spojené státy s podílem 7,31 % na celkovém importu, Německo s podílem 4,98 % na celkovém importu a Austrálie s podílem 4,92 % na celkovém importu ČLR. Dohromady těchto pět největších importních partnerů dovezlo 35,24 % celkového importu ČLR (Tabulka 6). Také zde je pro srovnání uvedena ČR a její podíl 0,21 % na importu ČLR ve výši 4,4 mld. USD). ČR jako importní partner je podle výše importu v roce 2018 na 51. místě.

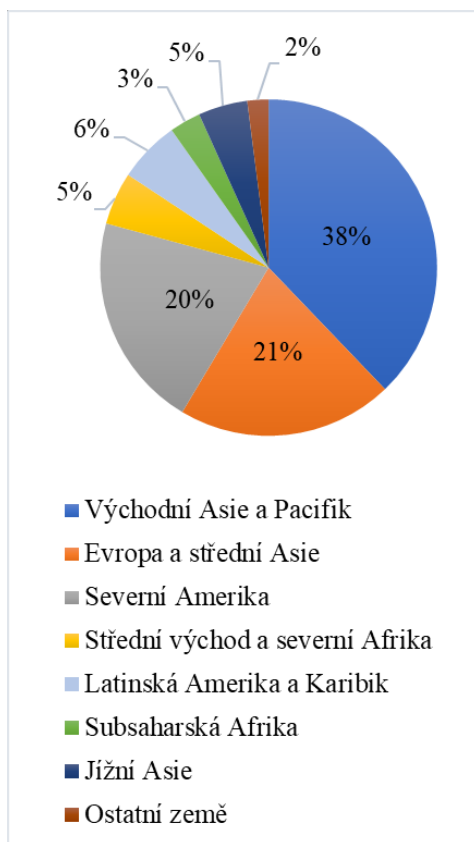
Tabulka 6 – Největší importní trhy ČLR a ČR 2018

Pořadí	Importní trh	Import mil. USD	podíl v %
	Import ČLR celkem	2 134 983	100,00
1.	Jižní Korea	204 566	9,58
2.	Japonsko	180 402	8,45
3.	Spojené státy	156 004	7,31
4.	Německo	106 257	4,98
5.	Austrálie	105 083	4,92
51.	Česká republika	4 406	0,21

Zdroj: Vlastní zpracování, 2020

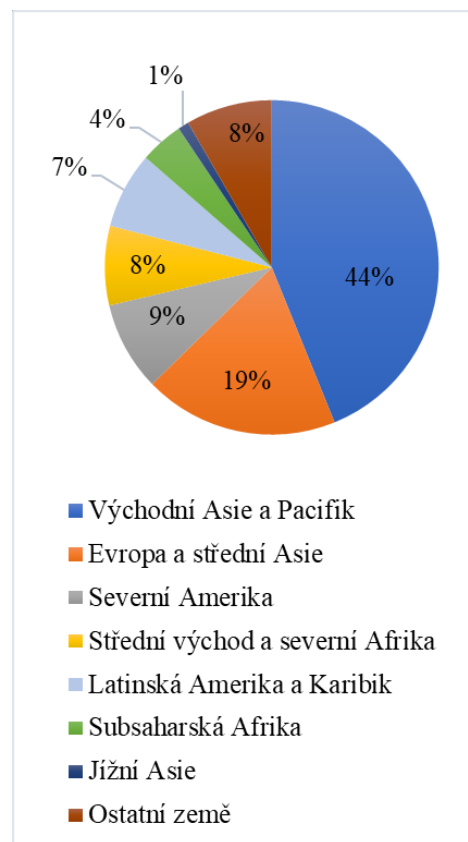
Dalším pohledem na export a import ČLR je podle světových makroregionů. Největší část exportu ČLR v roce 2018 byla do zemí Východní Asie a Pacifiku. Z tohoto regionu pochází 44 % importu ČLR. S ohledem na skutečnost, že ČLR je geograficky umístěna v tomto regionu, není tento výsledek překvapivý. Dalším významným regionem – partnerem pro ČLR je Evropa a střední Asie, kam směřovalo v roce 2018 celkem 21 % exportu ČLR. Import z tohoto regionu tvoří 19 % celkového importu ČLR. Třetím nejvýznamnějším regionem je Severní Amerika, která tvořila 20 % exportu a 9 % importu ČLR (Graf 7, Graf 8). Podrobná data o zahraničním obchodě s jednotlivými regiony jsou k dispozici v příloze 1, Tabulka 14.

Graf 7 – Exportní trhy ČLR 2018 (podíl v %)

Zdroj: The World Integrated Trade Solution, 2020

Graf 8 – Importní trhy ČLR 2018 (podíl v %)

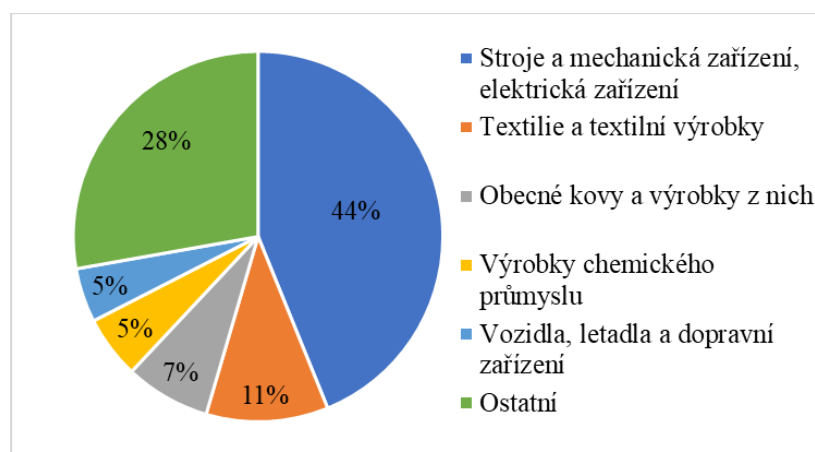

Zdroj: The World Integrated Trade Solution, 2020

4.1.3 Komoditní struktura zahraničního obchodu ČLR

Největší podíl na zahraničním obchodu ČLR z pohledu komoditní struktury mají stroje a mechanická zařízení. Tato skupina produktů tvořila v roce 2018 celkem 44 % exportu a 33 % importu ČLR. Tato skupina je největší skupinou exportu i importu také dlouhodobě. Během sledovaného období v letech 2000 až 2018 vždy stroje a mechanická zařízení tvořily minimálně 30 % exportu či importu země. Další velké skupiny produktů z pohledu exportní struktury ČLR v roce 2018 zachycuje Graf 9. Z něj je patrné, že druhou největší skupinu tvořily textilie a textilní výrobky s podílem 11 %, dále kovy a výrobky z nich s podílem 7 %, výrobky chemického průmyslu s podílem 5 % a skupina vozidla, letadla a dopravní zařízení s podílem 5 %. Zbylých 28 % připadalo na ostatní druhy komodit.

Graf 9 – Komoditní struktura exportu ČLR v roce 2018

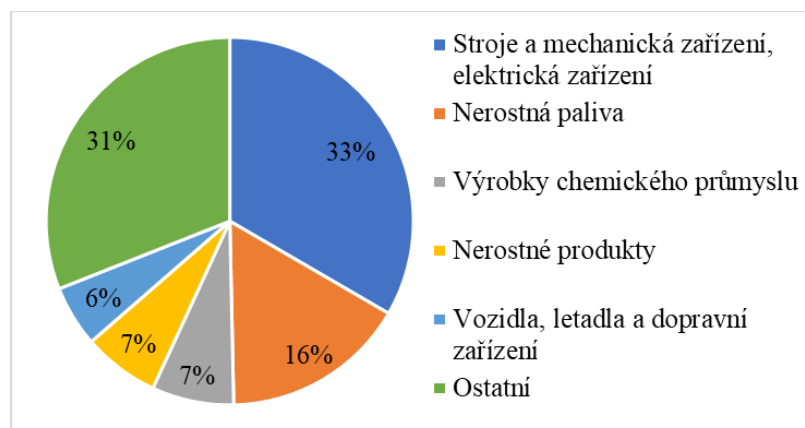

Zdroj: Vlastní zpracování, 2020

Graf 10 zachycuje strukturu importu ČLR v roce 2018. Největší skupinu, jak již bylo výše uvedeno, tvořily stroje a mechanická zařízení s podílem 33 %. Druhou největší skupinou importovaných produktů byly nerostná paliva s podílem 16 %, výrobky chemického průmyslu s podílem 7 %, nerostné produkty s podílem 7 % a vozidla, letadla a dopravní zařízení s podílem 6 %. Zbýlých 31 % tvořily ostatní druhy komodit.

Dlouhodobý vývoj komoditní struktury zahraničního obchodu zachycuje Graf 20 a Graf 21 v příloze. V rámci exportu je nejvýznamnější skupinou stroje a mechanická zařízení. Na počátku sledovaného období měla skupina podíl necelých 30 %, ale během několika let se podíl zvýšil až na 40 % a více. Tento podíl si tato produktová skupina udržuje dlouhodobě. Naopak podíl druhé nejvýznamnější skupiny textilie a textilní výrobky vykazuje v průběhu sledovaného období postupný pokles z 20 % na současný podíl na exportu ve výši 10 %. V rámci importu vykazuje největší skupina stroje a mechanická zařízení dlouhodobě pokles podílu na celkovém importu ČLR. V letech 2002 až 2006 dosahovala tato skupina hodnot nad 40 % podílu na importu. Následovalo období, kdy podíl postupně klesl až na 30 % v roce 2014 a v posledních několika letech se tento podíl udržuje na hodnotě kolem 33 %. Naopak skupiny nerostná paliva, nerostné produkty a vozidla, letadla a dopravní prostředky si během sledovaného období postupně zvýšily své podíly na celkovém importu.

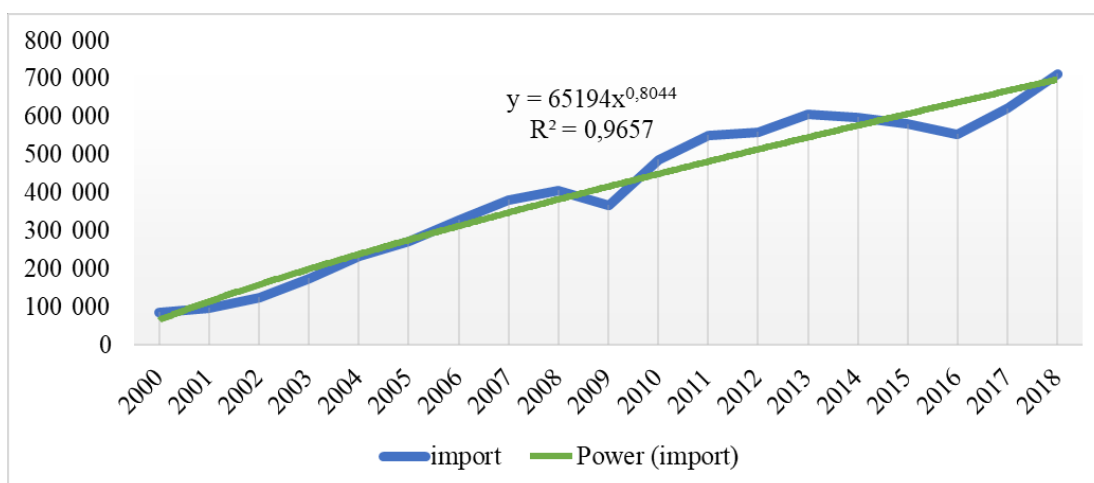
Graf 10 – Komoditní struktura importu ČLR v roce 2018

Zdroj: Vlastní zpracování, 2020

V rámci této práce byla největší skupina stroje a mechanické zařízení blíže prozkoumána a byla určena trendová funkce pro export i import, indexy determinace a střední absolutní procentuální chyba MAPE. Výsledky zachycují Graf 11 a Graf 12. V rámci dat za import byla jako nejvhodnější vybrána mocninná trendová funkce, která dosáhla nejvyššího indexu determinace a nízké hodnoty MAPE. Pro časovou řadu exportu byla zvolena jako nejvhodnější kvadratická trendová funkce. V tomto případě sice MAPE dosahuje již lehce zvýšených hodnot (16,8), nicméně index determinace je stále velmi vysoký (0,97). Největší negativní vliv na hodnotu MAPE má zejména hodnota exportu v roce 2000. Při vyloučení dat z tohoto roku dosahuje hodnota MAPE hodnoty 10,4 (Tabulka 7). Z tohoto důvodu lze považovat model trendu za vhodný i s takto zvýšenou hodnotou MAPE.

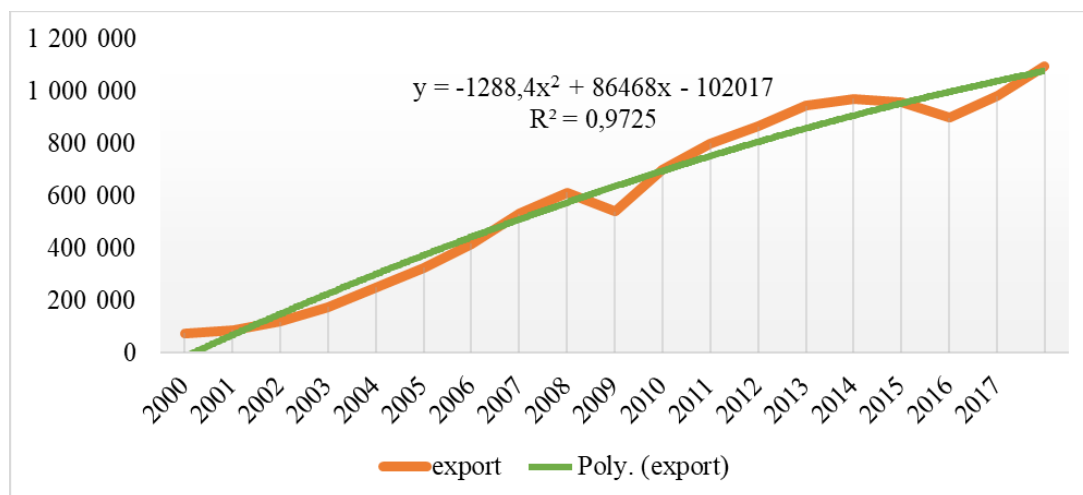
Graf 11 – Vývoj importu ČLR a trend v rámci skupiny stroje a mechanická zařízení

Zdroj: Vlastní zpracování, 2020

Na základě trendových funkcí byla vypočtena predikce zahraničního obchodu na následující tři období pro skupinu produktů stroje a mechanická zařízení. Podle této predikce poroste export rychleji než import a bilance zahraničního obchodu pro tuto komoditní skupinu bude postupně dosahovat hodnota 386 mld. USD pro rok 2019 až 393 mld. USD pro rok 2021 (Tabulka 8).

Graf 12 – Vývoj exportu ČLR a trend v rámci skupiny stroje a mechanická zařízení

Zdroj: Vlastní zpracování, 2020

Tabulka 7 – Trendové funkce, index determinace a MAPE pro export a import ČLR, skupina stroje a mechanická zařízení

Časová řada	Trendová funkce	Index determinace	MAPE
Export	Kvadratická $y = -1.288,4 * x^2 + 86.468 * x - 102.017$	0,9725	16,8308
Import	Mocninná $y = 65.194 * x^{0,8044}$	0,9657	9,9189

Zdroj: Vlastní zpracování, 2020

Tabulka 8 – Predikce zahraničního obchodu ČLR pro roky 2019 až 2021 (mld. USD), skupina stroje a mechanická zařízení

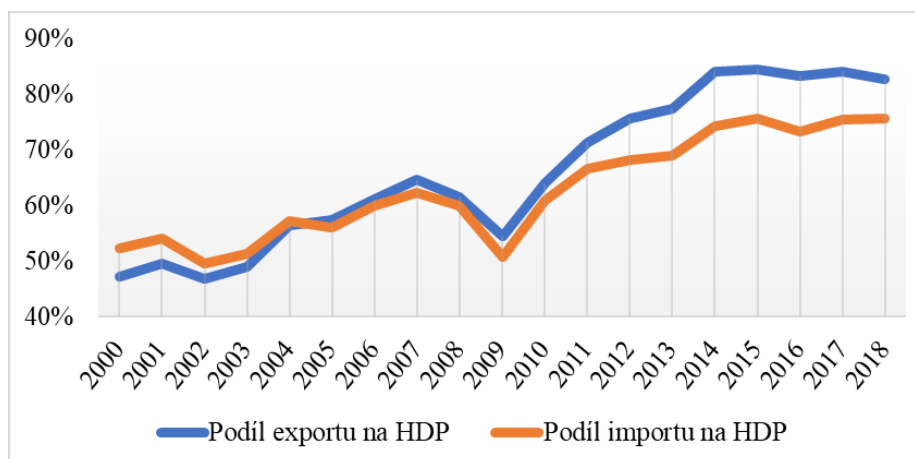
Časová řada	2019	2020	2021
Export	1.112	1.146	1.177
Import	726	755	784
Balance	386	391	393

Zdroj: Vlastní zpracování, 2020

4.2 Zahraniční obchod České republiky

Česká republika je malá otevřená ekonomika ve střední Evropě. Její vyšší otevřenost ekonomiky má podle analytiků vliv na vyšší zapojení do světových výrobních řetězců, dobrý přístup k technologiím vedoucím k rychlejšímu růstu produktivity práce, ale zároveň také způsobuje vyšší citlivost na vnější ekonomické šoky (Bíba, 2018). Podíl zahraničního obchodu na HDP se neustále zvyšuje a v roce 2018 dosahoval podíl hodnoty 82,7 % pro export a 75,6 % pro import (Graf 13, Příloha 1 – Tabulka 15). Pro srovnání v roce 2000 dosahoval tento podíl 47,1 % pro export a 52,19 % pro import.

Graf 13 – Vývoj podílu exportu a importu na HDP v České republice

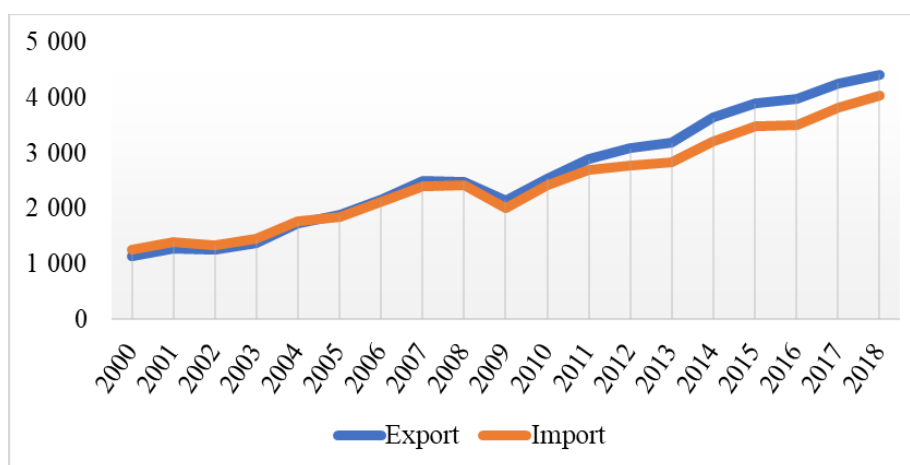

Zdroj: Český statistický úřad, 2020

4.2.1 Vývoj zahraničního obchodu ČR

Zahraníční obchod České republiky¹ (dále ČR) od roku 2000 roste průměrným tempem růstu 8 % pro export a 7 % pro import. K poklesu ve sledovaném období došlo pouze v roce 2001 a 2009. Od roku 2005 má zahraniční obchod ČR kladnou bilanci. Vývoj exportu a importu ČR za období od roku 2000 do 2018 zachycuje Graf 14. V roce 2018 byl export ČR v celkové výši 4.404 mld. Kč a import ve výši 4.023 mld. Kč. Bilance zahraničního obchodu tak byla ve výši 381 mld. Kč (Příloha 1, Tabulka 16).

Graf 14 – Export a import ČR (mld. Kč)

Zdroj: Český statistický úřad, 2020

4.2.2 Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČR

Největším obchodním partnerem ČR je Evropská unie. Zahraniční obchod ČR do zemí EU tvoří 84 % celkového exportu a 64 % celkového importu. Podle konkrétních zemí je nejvýznamnějším obchodním partnerem Německo, kam směřuje 32 % celkového exportu a v opačném směru 25 % importu (Tabulka 9, Tabulka 10).

¹ Pro účely této práce je pro data o zahraničním obchodě ČR použita metodika Českého statistického úřadu a zahraniční obchod je chápán ve smyslu pohybu zboží přes hranice. Jedná se o tzv. přeshraniční pojetí zahraničního obchodu.

Tabulka 9 – Největší exportní trhy ČR a podíl ČLR 2018

Pořadí	Exportní trh	Export mld. Kč	podíl v %
	Export ČR celkem	4 404	100,00
	Export do EU	3 706	84,14
1.	Německo	1 426	32,39
2.	Slovensko	333	7,56
3.	Polsko	267	6,05
4.	Francie	223	5,07
5.	Spojené království	204	4,63
17.	ČLR	56	1,28

Zdroj: Vlastní zpracování, 2020

Dalšími významnými obchodními partnery jsou pro export Slovensko, Polsko, Francie a Spojené království – do těchto čtyř zemí směřuje celkem 23 % exportu. V porovnání s těmito exportními trhy je export do ČLR pouze 56 mld. Kč (1,28 % exportu, 17. místo).

V rámci importu patří mezi největší importní trhy již zmiňované Německo s podílem 25 %, dále ČLR s podílem 14 %, Polsko, Slovensko a Itálie. Pro import je ČLR již mnohem významnějším partnerem pro Českou republiku, než je tomu u exportu. Z pohledu celkového obrátu zahraničního obchodu (export + import) je díky importu ČLR druhým nejvýznamnějším obchodním partnerem ČR hned pro Německo. Bilance zahraničního obchodu s ČLR byla v roce 2018 záporná ve výši 512 mld. Kč.

Tabulka 10 – Největší importní trhy ČR 2018

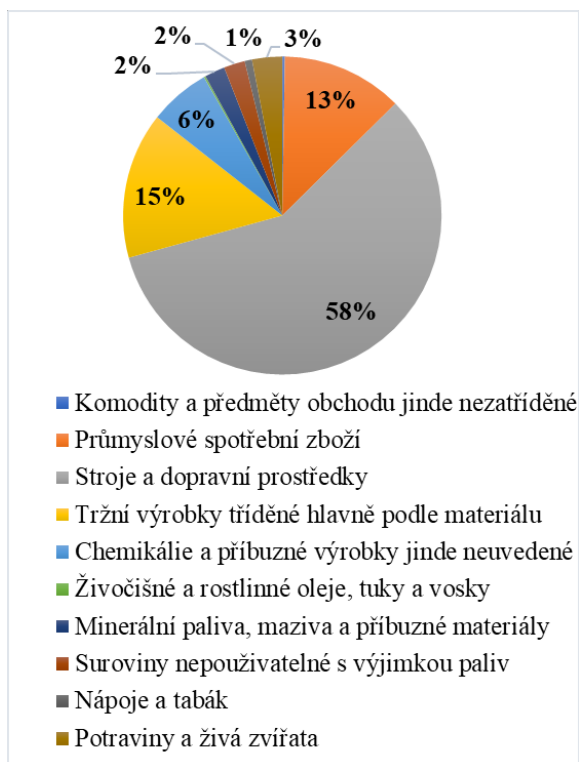
Pořadí	Importní trh	Import mld. Kč	podíl v %
	Export ČR celkem	4 023	100,00
	Export do EU	2 590	64,37
1.	Německo	1 007	25,03
2.	ČLR	568	14,13
3.	Polsko	308	7,67
4.	Slovensko	200	4,98
5.	Itálie	168	4,16

Zdroj: Vlastní zpracování, 2020

4.2.3 Komoditní struktura zahraničního obchodu ČR

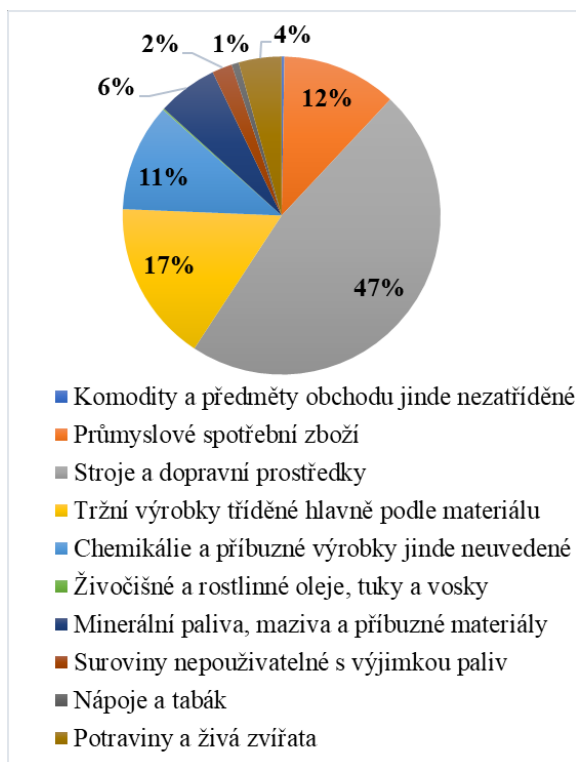
Komoditní struktura zahraničního obchodu ČR byla zkoumána v členění Standardní mezinárodní klasifikace zboží (SITC), viz kapitola 3.1.3. Členění zahraničního obchodu. Nejvýznamnější položkou zahraničního obchodu v roce 2018 byly stroje a dopravní prostředky (na úrovni SITC 3 to jsou zejména osobní automobily a vozidla pro dopravu osob, díly a příslušenství motorových vozidel a zařízení k automatizovanému zpracování dat a další). V rámci exportu měly podíl 58 % a v rámci importu 47 %. Druhou největší položkou zahraničního obchodu byly tržní výrobky tříděné podle materiálu (na úrovni SITC 3 to jsou v rámci exportu výrobky z kovů, pneumatiky, ocelové a železné tyče, pruty, profily a v rámci importu kovové výrobky, hliník, ploché válcované výrobky ze železa a oceli a další). Podíl 13 % na celkovém exportu a 12 % na celkovém importu má kategorie průmyslové spotřební zboží (na úrovni SITC 3 to jsou např. plastové výrobky, kočárky, hračky, nábytek a další). Další významnou kategorií jsou chemikálie a příbuzné výrobky, které tvoří 6 % exportu a 11 % importu (na úrovni SITC 3 to jsou léčiva, kosmetické výrobky, plastické hmoty v prvotních formách a další).

Graf 15 – Komoditní struktura exportu ČR 2018 podle SITC (v %)

Zdroj: Český statistický úřad, 2020

Graf 16 – Komoditní struktura importu ČR 2018 podle SITC (v %)

Zdroj: Český statistický úřad, 2020

4.3 Zahraněční obchod mezi ČR a ĀLR

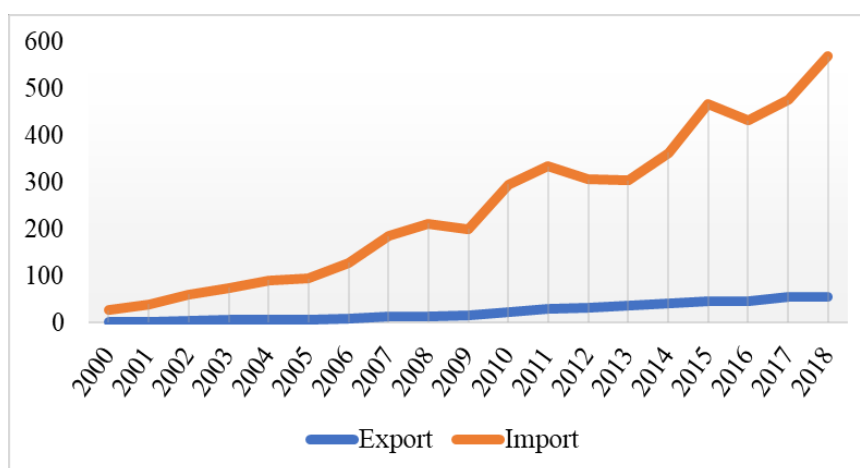
Vývoj exportu a importu mezi ČR a ĀLR (z pohledu ČR) zachycuje Graf 17. V celém sledovaném období byl import vyšší než export. A zatímco export vzrostl z 2,5 mld. Kč v roce 2000 na 56,6 mld. Kč v roce 2018, import vzrostl z 26,8 mld. Kč na 615,7 mld. Kč v roce 2018. Obchodní bilance byla v roce 2018 ve výši -512,3 mld. Kč (Tabulka 17).

Díky importu je ĀLR pro ČR velmi důležitým obchodním partnerem, podíl na celkovém importu v roce 2018 byl 14 % (2. místo po Německu). Naopak pro export je ĀLR již méně důležitým obchodním partnerem s podílem 1,28 % na celkovém exportu ČR (17. místo podle výše exportu v roce 2018). ČR je pro ĀLR málo významným obchodním partnerem. Její podíl na celkovém exportu ĀLR je 0,48 % a podíl na celkovém importu 0,21 %.

V komoditní struktuře zahraničního obchodu je největší kategorií stroje a dopravní prostředky (Graf 18), které tvoří 61 % celého exportu do ĀLR. Další významnou kategorií exportu bylo průmyslové zboží spotřební (podíl 16 %) a nepoživatelné suroviny, s výjimkou

paliv (podíl 9 %). Podle kategorií SITC 3 se nejvíce vyvážely elektrické přístroje pro výrobu a vypínání elektrických obvodů, pro ochranu elektrických obvodů nebo pro připojení k elektrickým obvodům nebo do nich (5,2 mld. Kč), vlákna a sběrový papír (3,4 mld. Kč), čerpadla a dopravníky na kapaliny a jejich díly (3,4 mld. Kč) a díly a příslušenství motorových vozidel (3 mld. Kč) a přístroje měřicí, kontrolní, analyzační, řídicí a jiné (2,2 mld. Kč).

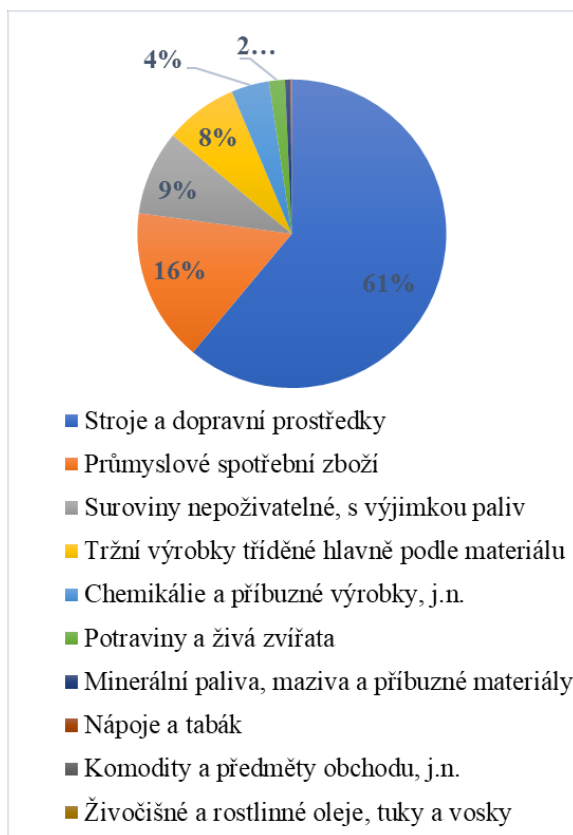
Graf 17 – Vývoj zahraničního obchodu ČR s ČLR (mld. Kč)

Zdroj: Český statistický úřad, 2020

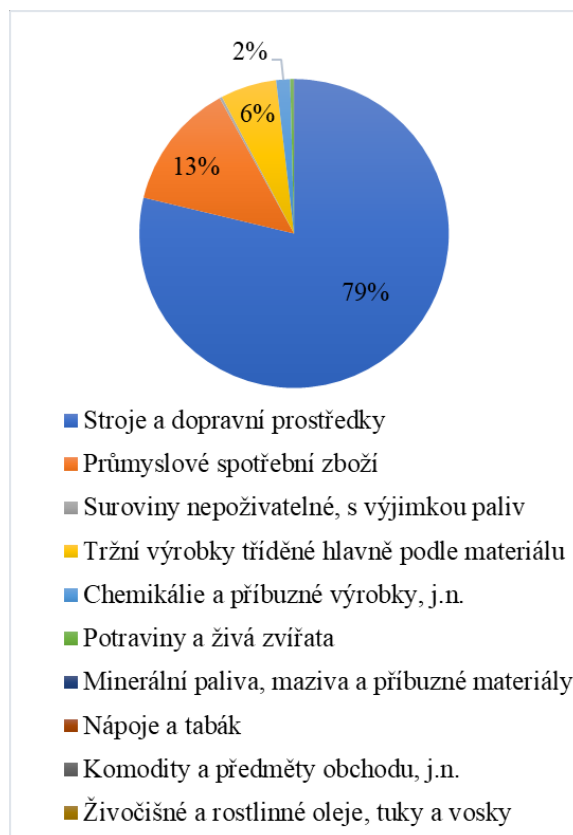
Stroje a dopravní prostředky tvořily také největší podíl v importu z ČLR, a to s podílem 79 % (Graf 19). Druhou největší kategorií s podílem 13 % tvořil import průmyslového spotřebního zboží a s podílem 6 % tržní výrobky tříděné podle materiálu. Podle kategorie SITC 3 se nejvíce dovážela telekomunikační zařízení (182 mld. Kč), zařízení k automatickému zpracování dat (97 mld. Kč), díly a příslušenství ke kancelářským strojům a strojům na automatické zpracování dat (31 mld. Kč), monitory, projektory a televize (19 mld. Kč), elektronky, rentgenky, diody, tranzistory (18 mld. Kč). Z ČLR se dováží i spotřební zboží, mezi největší položky patří kočárky, hračky nebo obuv.

Graf 18 – Komoditní struktura exportu ČR do ČLR 2018 podle SITC (v %)

Zdroj: Český statistický úřad, 2020

Graf 19 – Komoditní struktura importu ČR do ČLR 2018 podle SITC (v %)

Zdroj: Český statistický úřad, 2020

5 Výsledky a diskuse

Tato práce měla jako hlavní cíl zhodnocení významu zahraničního obchodu mezi Českou republikou a Čínskou lidovou republikou. Bylo zjištěno, že ČLR je pro ČR významným obchodním partnerem. Zejména díky importu je ČLR druhým nejvýznamnějším obchodním partnerem po Německu. V roce 2018 byl import z ČLR ve výši 568 mld. Kč a import 56 mld. Kč. I když export v rámci posledních let rostl, import se zvyšoval mnohem výrazněji a během posledních 18 let byla obchodní bilance zahraničního obchodu s ČLR vždy záporná. V roce 2018 dosáhla výše -512,3 mld. Kč. Nejvíce se pak dovážela telekomunikační zařízení, zařízení k automatickému zpracování dat, monitory, projektory a televize nebo různé spotřební zboží, jako jsou hračky, kočárky nebo obuv. Naopak mezi nejvýznamnější kategorie českého vývozu do ČLR patří elektrické přístroje pro výrobu a vypínání elektrických obvodů, vlákna a sběrový papír, čerpadla a dopravníky na kapaliny, díly a příslušenství motorových vozidel nebo měřicí, kontrolní, analyzační či řídicí přístroje.

Naopak ČR je pro ČLR málo významným obchodním partnerem. Podíl ČR na celkovém exportu ČLR je pouze 0,48 % a podíl na celkovém importu 0,21 %. S ohledem na geografickou velikost obou zemí, a celkovém výkonu obou ekonomik, to však není překvapující zjištění. ČLR je čtvrtou největší zemí světa podle rozlohy a první nejlidnatější zemí světa. V roce 2018 byl její podíl na celkovém obratu světového zahraničního obchodu ve výši 11,66 %, což z ní dělá největšího účastníka zahraničního obchodu. V tomto roce dosáhl export ČLR výše 2.494 mld. USD a import 2.134 mld. USD.

Obchodní bilance zahraničního obchodu ČLR byla ve sledovaných letech vždy kladná, tedy export vyšší než import. Obě veličiny téměř celé sledované období rostly. K meziročnímu poklesu došlo pouze v roce 2009 v důsledku celosvětové ekonomické krize, následující rok však došlo opět k růstu. K dalšímu poklesu došlo v letech 2015 a 2016, kdy se čínská ekonomika potýkala s celkovým zpomalením, snížením poptávky po své produkci a dalšími problémy. V tomto období ČLR zahájila transformaci z ekonomiky založené na exportu na ekonomiku, která se více opírá o domácí spotřebu a rozvoj sektoru služeb. V roce 2015 pak dosáhla ČLR nejvyšší obchodní bilance (594 mld. USD).

Největším obchodním partnerem ČLR jsou Spojené státy, Japonsko a Jižní Korea. Tito tři obchodní partneři se podíleli 27,5 % na celkovém obratu zahraničního obchodu ČLR

v roce 2018. Kromě nich má ČLR řadu dalších významných a desítky dalších obchodních partnerů. ČR patří, jak již bylo uvedeno, mezi méně významné obchodní partnery a dosahuje 33. místa mezi exportními trhy ČLR a 51. místa mezi importními trhy ČLR.

Z pohledu komoditní struktury jsou nejvýznamnější skupinou (podle dělení SITC1) stroje a mechanická zařízení a elektrická zařízení. Ty tvořila v roce 2018 celkem 44 % celkového exportu a 33 % importu ČLR. Druhou největší skupinou exportu tvoří textilie a textilní výrobky a kovy a výrobky z nich. V rámci importu je druhou největší skupinou nerostná paliva a výrobky chemického průmyslu.

Práce se zabývala také zahraničním obchodem a jeho vývojem v ČR. Zahraniční obchod ČR od roku 2000 roste průměrným tempem růstu 8 % pro export a 7 % pro import. K nejvýraznějšímu poklesu došlo v roce 2009 vlivem celosvětové ekonomické krize. V roce 2018 pak celkový export ČR dosáhl výš 4.404 mld. Kč a import 4.023 mld. Kč. Bilance zahraničního obchodu tak byla ve výši 381 mld. Kč. Největším obchodním partnerem ČR je Evropská unie. Při členění na jednotlivé státy to je s výrazným podílem Německo (podíl 32 % na exportu a 25 % na importu), dále Slovensko, Polsko, Francie, Spojené království. Z neevropských zemí je největším obchodním partnerem ČLR, a to zejména díky importu, který dosáhl v roce 2018 podílu přes 14 % na celkovém importu ČR.

Dále byl zkoumán vývoj exportu i importu ČLR pomocí analýzy časových řad a pro obě časové řady byla stanovena trendová funkce, a to na základě posouzení indexu determinace a střední absolutní procentuální chyby. Na základě získaných údajů byly vypočteny predikce zahraničního obchodu pro období 2019 až 2021. Tyto odhady počítají s postupným růstem importu i exportu a dalším růstem kladné obchodní bilance zahraničního obchodu ČLR. Skutečnou výši importu a exportu však bude ovlivňovat celá řada faktorů, od celkového světového vývoje ekonomiky, po samotný vývoj ekonomiky ČLR, která již v roce 2019 rostla nejpomaleji za sledované období, vývoj obchodní války se Spojenými státy až po různé nečekané události či šoky politické, legislativní, ekonomické, demografické, technologické, environmentální, sociální, kulturní a další.

K takovému makroekonomickému šoku došlo právě při zpracování výsledků této práce. Na konci roku 2019 se začala v centrální Číně v provincii Chu-pej ve městě Wu-chan šířit virová nemoc COVID-19, která je způsobena koronavirem SARS-CoV-2. Dne 11. března 2020 byla Světovou zdravotnickou organizací tato epidemie prohlášena za pandemii. Dne 16. března 2020 bylo dle www.worldometers.info celkově nakaženo 170 tisíc osob (z

toho 80 tisíc osob v ČLR) a celkem 6,5 tisíc osob nemoci podlehl (z toho 3 tisíce osob v ČLR). V době psaní této práce se začala situace v ČLR již zklidňovat a epicentrum nemoci se přesunulo do Evropy.

Přesto lze očekávat, že tento ekonomický šok bude mít velký vliv na ekonomiku, a tedy i zahraniční obchod ČLR (a celého světa). Čínská provincie Chu-pej patří k velkým dopravním uzlům v ČLR a je považováno za jedno z významných ekonomických, finančních, obchodních, kulturních i vzdělávacích center ČLR. Vláda zavedla v provincii Chu-pej i na dalších místech velmi přísná opatření proti šíření koronaviru a následkem toho došlo na začátku roku 2020 k zastavení provozu v řadě továren.

Také s ohledem na velikost zahraničního obchodu ČLR a provázanost na globální logistické řetězce toto ovlivnilo mnoho zahraničních společností, které jsou na dodávkách z ČLR závislé. Lze tedy očekávat, že v roce 2020 dojde k výraznému propadu zahraničního obchodu, a to zejména exportu. Celkové snížení exportu pak bude ovlivňovat import ČR, pro kterou je ČLR druhým nejvýznamnějším importním obchodním partnerem. Nejvíce zasaženo bude v ČR odvětví výroby počítačů, které je velmi závislé na dovozech dílů a součástí právě z ČLR.

Na druhou stranu epidemie koronaviru přináší i různé obchodní příležitosti. Některé společnosti mohou přeměnit své výrobní kapacity pro výrobu zboží, které je žádané v této situaci (např. výroba textilu se zaměří na výrobu textilních roušek). Společnosti se mohou také soustředit na obyvatelstvo, které je nuceno pracovat z domu a mohou jim nabízet nové služby online v oblasti telekomunikace, vzdělávání, zábavy či technologií. Obyvatelstvo v této situaci také více upřednostňuje nákupy online, společnosti se tedy mohou více zaměřovat na tyto prodejní kanály.

Restrikce v některých oblastech pak mohou podpořit podnikání v jiných oblastech (např. zakazy restaurací podpoří růst roznáškových služeb). V této situaci lze také očekávat, že jakmile se situace uklidní, projeví se zvýšená (opožděná) spotřeba zboží a služeb, kterých bylo v době pandemie nedostatek, např. zábava, turismus, pohostinství, maloobchod apod. Podniky také budou podporovány různými vládními opatřeními pro podporu ekonomiky, a tedy i podporu zahraničního obchodu.

Celkové skutečné dopady této situace budou známy až za delší období. V současné chvíli je situace téměř v celém světě nepříznivá a pandemické šíření koronaviru není pod kontrolou. Bude záležet zejména na tom, jak dlouho tato situace potrvá a jak rychle se

čínským společnostem podaří obnovit svou činnost, dohnat chybějící produkci, a tím vylepšit výsledky čínské ekonomiky a zahraničního obchodu. Také bude záležet, jak rychle a s jakými škodami se podaří situaci vyřešit celosvětově. Tedy jak moc budou zasažené země omezovat výrobu a svůj vlastní zahraniční obchod a také jak bude reagovat obyvatelstvo, zda např. nevznikne šok na straně poptávky např. výrazným omezováním nákupů.

6 Závěr

Práce se zaměřila na zhodnocení vývoje obchodní bilance, dovozu a vývozu České republiky a Čínské lidové republiky v letech od roku 2000 do roku 2018. Cílem bylo zhodnotit postavení ČLR jako obchodního partnera ČR a dále teritoriální a komoditní strukturu zahraničního obchodu obou zemí.

Teoretická část práce obsahuje základní pojmy a souvislosti z oblasti zahraničního obchodu, jako je význam a úloha zahraničního obchodu, členění a hlavní teorie zahraničního obchodu. Dále jsou zde představeny základní pojmy obchodní politiky a její nástroje v členění na autonomní a smluvní prostředky obchodní politiky, měnový kurz a systémy měnových kurzů a Světová obchodní organizace jako mezinárodní organizace pro podporu obchodních vztahů mezi členskými státy. V závěru se kapitola věnuje základním informacím o Čínské lidové republice a České republice se zaměřením na hlavní makroekonomické ukazatele.

V praktické části byla provedena samotná analýza vývoje a trendů zahraničního obchodu. První část se zaměřila na zahraniční obchod ČLR, postupně na vývoj zahraničního obchodu v období od roku 2000 do roku 2018, dále na teritoriální a komoditní strukturu zahraničního obchodu. Druhá část se zabývala analýzou zahraničního obchodu ČR a poslední část vzájemným zahraničním obchodem mezi oběma zeměmi.

Bylo zjištěno, že ČLR je největší účastník zahraničního obchodu na světě. Její podíl na celkovém obratu světového zahraničního obchodu byl v roce 2018 celkem 11,66 %. V tomto roce dosáhl export ČLR výše 2.494 mld. USD a import 2.134 mld. USD. Celková obchodní bilance byla kladná ve výši 360 mld. USD. Ve sledovaném období docházelo k růstu importu i exportu a v každém hodnoceném roce dosahoval zahraniční obchod ČLR kladné bilance. K meziročnímu poklesu došlo jen v roce 2009 v důsledku celosvětové ekonomické krize a v letech 2015 až 2016, kdy se čínská ekonomika potýkala s celkovým zpomalením hospodářského růstu a snížením poptávky po své produkci.

Dále byla analyzována teritoriální a komoditní struktura zahraničního obchodu ČLR. Mezi největšími obchodními partnery ČLR patří Spojené státy, Japonsko a Jižní Korea, kteří společně dosahují podílu 27,5 % na celkovém obratu zahraničního obchodu v roce 2018. V rámci komoditní struktury jsou nejvýznamnější skupinou podle SITC stroje, mechanická a elektrická zařízení, které tvořily v roce 2018 celkem 44 % exportu a 33 % importu ČLR.

Dalšími velkými skupinami jsou textilie a textilní výrobky a také obecné kovy a výrobky z nich v rámci exportu a nerostná paliva a výrobky chemického průmyslu v rámci importu.

Analyzována byla také data zahraničního obchodu pro ČR. Bylo zjištěno, že zahraniční obchod roste průměrným tempem růstu 8 % pro export a 7 % pro import. K největšímu poklesu došlo v roce 2009 vlivem celosvětové ekonomické krize. V roce 2018 byl celkový export 4.404 mld. Kč, import 4.023 mld. Kč a bilance 381 mld. Kč. Největším obchodním partnerem ČR je Evropská unie, a to zejména Německo. Z mimoevropských zemí je pak největším obchodním partnerem právě ČLR, a to zejména díky importu, který se podílel 14 % na celkovém importu ČR v roce 2018.

Při zkoumání vzájemného zahraničního obchodu bylo zjištěno, že ČR je pro ČLR málo významným obchodním partnerem, její podíl na celkovém obratu zahraničního obchodu je pouze 0,35 %. Naopak pro ČR je ČLR druhým nejvýznamnějším obchodním partnerem (zejména díky importu). Obchodní bilance zahraničního obchodu ČR s ČLR je dlouhodobě záporná. V roce 2018 dosáhla výše -512,3 mld. Kč. Nejvíce se dovážela telekomunikační zařízení, zařízení k automatickému zpracování dat, monitory, projektory a televize nebo různé spotřební zboží, jako jsou hračky, kočárky nebo obuv. Naopak mezi nejvýznamnější kategorie českého vývozu do ČLR patří elektrické přístroje pro výrobu a vypínání elektrických obvodů, vlákna a sběrový papír, čerpadla a dopravníky na kapaliny, díly a příslušenství motorových vozidel nebo měřicí, kontrolní, analyzační či řídicí přístroje.

Největší výzvou pro zahraniční obchod ČR, ČLR a celého světa v současné době bude zvládnutí aktuální mimořádné situace – pandemie koronaviru SARS-CoV-2, který způsobuje virové onemocnění COVID-19. Tato situace má velký vliv na vývoj ekonomiky, a tedy i zahraničního obchodu. Způsobuje poptávkové šoky z důvodu pozastavování činnosti mnoha podniků a poptávkové šoky, kdy na tuto situaci obyvatelstvo reaguje šokovými změnami ve své spotřebě. V současné chvíli není možné odhadnout, kdy se podaří situaci stabilizovat a obnovit případně posílit produkci na straně nabídky a také jaká bude reakce na straně poptávky. Všechny tyto a další faktory budou mít vliv na to, jak velký bude nakonec propad zahraničního obchodu a jak rychle (pokud vůbec) se podaří dostat export a import na hodnoty, které odpovídají trendovým funkcím definovaným v této práci. Čínská lidová republika však již několikrát ukázala, že se dokáže rychle adaptovat na nové podmínky.

7 Seznam použitých zdrojů

Knihy

- BENEŠ, Vlastislav et al. *Zahraniční obchod: příručka pro obchodní praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2004. 328 s. ISBN 80-247-0558-3.
- CAVUSGIL, S. Tamer et al. *International Business: The new realities*. 2nd. edition. Melbourne, Australia: Pearson Australia, 2014. 657 s. ISBN 978-1-486-01104-9.
- FOJTÍKOVÁ, Lenka et al. *Zahraniční obchod České republiky pod vlivem globalizačních jevů a procesů*. 1. vydání. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2015. xiii, 176 stran. Series on Advanced Economic Issue; 2015, vol. 39. ISBN 978-80-248-3822-9.
- GANDOLFO, Giancarlo. *International Trade Theory and Policy*. 2nd. edition. Berlin, Germany: Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 2013. 663 s. ISBN 978-3-642-37313-8.
- HINDLS, Richard et al. *Statistika pro ekonomy*. 8. vyd. Praha: Professional Publishing, 2007. 415 s. ISBN 978-80-86946-43-6.
- KADERÁBKOVÁ, Anna et al. *Makroekonomická analýza*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2006. 293 s. Edice učebních textů. Ekonomie. ISBN 80-86730-05-0.
- KROPÁČ, Jiří. *Statistika: náhodné jevy, náhodné veličiny, základy matematické statistiky, indexní analýza, regresní analýza, časové řady*. 2., přeprac. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2012. vi, 138 s. Učební texty vysokých škol. ISBN 978-80-7204-788-8.
- KUBIŠTA, Václav et al. *Mezinárodní obchod a migrace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2016. 462 stran. ISBN 978-80-7380-655-2.
- PTATSCHEKOVÁ, Jitka et al. *Dvacet let české koruny: na pozadí vývoje obchodního bankovníctví v České republice*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013. 144 s. ISBN 978-80-247-4681-4.
- SEBERA, Martin et al. *Časové řady*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014. 53 s. ISBN 978-80-210-6698-4.

SVATOŠ, Miroslav et al. *Zahraniční obchod: teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 367 s. Expert. ISBN 978-80-247-2708-0.

ŠTĚRBOVÁ, Ludmila et al. *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21. století*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013. 364 s. Expert. ISBN 978-80-247-4694-4.

VAN DEN BOSSCHE, Peter a Werner ZDOUC. *The Law and Policy of the World Trade Organization*. 3rd ed. Cambridge, United Kingdom: Cambridge University Press, 2013. 1145 s. ISBN 978-1-107-01449-6.

Internetové zdroje

BÍBA, Lukáš. *Závislost Česka na zahraničním obchodu roste. Hodnota exportu vzhledem k HDP se zvýšila z 27 na 67 procent, ukazuje analýza*. In: *Hospodářské noviny: Byznys* [online]. Praha: Economia, a.s., 2018, 15. 10. 2018 10:43 [cit. 2020-02-28]. Dostupné z: <https://byznys.ihned.cz/c1-66290800-zavislost-ceska-na-zahranicnim-obchodu-roste-podil-exportu-na-hdp-se-za-posledni-dve-desetileti-zvysil-ze-27-na-67-procent-ukazuje-analyza>

Čína: Zahraniční obchod a investice. In: *BusinessInfo.cz* [online]. Praha: *CzechTrade*, 25. 5. 2019 [cit. 2019-10-20]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/cina-zahranicni-obchod-a-investice-19052.html>

ČTK. Čínská ekonomika rostla loni nejpomaleji za 28 let Více na <https://www.e15.cz/zahranicni/cinska-ekonomika-rostla-loni-nejpomaleji-za-28-let-1355548>. In: *E15.cz: Zahraniční* [online]. Praha: CZECH NEWS CENTER, 21. ledna 2019 [cit. 2019-10-20]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/zahranicni/cinska-ekonomika-rostla-loni-nejpomaleji-za-28-let-1355548>

GDP (current US\$) - Czech Republic, China. In: *The World bank: Data* [online]. NW Washington, USA: The World Bank Group, 2020 [cit. 2020-01-17]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2018&locations=CZ-CN&start=2013>

GDP per capita (current US\$) - Czech Republic, China. In: *The World bank: Data* [online]. NW Washington, USA: The World Bank Group, 2020 [cit. 2020-01-17]. Dostupné z:

<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2018&locations=CZ-CN&start=2013>

Hlavní makroekonomické ukazatele. In: *Český statistický úřad* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2020 [cit. 2020-01-11]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr

O České republice. In: *Pražský hrad* [online]. Praha: Pražský hrad, 2020 [cit. 2020-01-15]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/ceska-republika/o-ceske-republice>

Standard International Trade Classification, Revision 4. *United Nations: Statistics Division* [online]. New York: Statistics Division, United Nations, 2019, 13 August 2008 [cit. 2019-08-20]. Dostupné z: <https://unstats.un.org/unsd/trade/sitcrev4.htm>

Veřejná databáze: Český statistický úřad [online]. Praha: Český statistický úřad, 2020 [cit. 2020-02-28]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=home>

Vývoj ekonomiky České republiky - rok 2018. In: *Český statistický úřad* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2019 [cit. 2020-01-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vyvoj-ekonomiky-ceske-republiky-rok-2018>

WITS: World Integrated Trade Solution [online]. Washington, USA: The World Bank Group, 2020 [cit. 2020-02-16]. Dostupné z: <https://wits.worldbank.org/>

Základní zeměpisné údaje. In: *Velvyslanectví Čínské lidové republiky v České republice* [online]. Praha: Velvyslanectví Čínské lidové republiky v České republice, 2010 [cit. 2020-01-16]. Dostupné z: <http://www.chinaembassy.cz/cze/zgk/t126987.htm>

Zastupitelský úřad ČR v Pekingu. Souhrnná teritoriální informace Čína. In: *BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. Praha: CzechTrade, 2020 [cit. 2020-01-08]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/cina-souhrnna-teritorialni-informace/>

8 Přílohy

Příloha 1 – Tabulky a grafy

Příloha 1 – Tabulky a grafy

Tabulka 11 – Vývoj zahraničního obchodu Čínské lidové republiky (mil. USD)

Rok	Obrat	Export	Import	Bilance
2000	474 296,28	249 202,55	225 093,73	24 108,82
2001	509 651,09	266 098,21	243 552,88	22 545,33
2002	620 766,07	325 595,97	295 170,10	30 425,87
2003	850 987,56	438 227,77	412 759,80	25 467,97
2004	1 154 554,33	593 325,58	561 228,75	32 096,83
2005	1 421 906,17	761 953,41	659 952,76	102 000,65
2006	1 760 396,47	968 935,60	791 460,87	177 474,73
2007	2 176 175,12	1 220 059,67	956 115,45	263 944,22
2008	2 563 255,23	1 430 693,07	1 132 562,16	298 130,90
2009	2 207 201,98	1 201 646,76	1 005 555,23	196 091,53
2010	2 973 765,32	1 577 763,75	1 396 001,57	181 762,19
2011	3 641 783,30	1 898 388,44	1 743 394,87	154 993,57
2012	3 866 981,46	2 048 782,23	1 818 199,23	230 583,01
2013	4 158 999,59	2 209 007,28	1 949 992,31	259 014,97
2014	4 301 527,32	2 342 292,70	1 959 234,63	383 058,07
2015	3 953 032,55	2 273 468,22	1 679 564,32	593 903,90
2016	3 685 557,86	2 097 637,17	1 587 920,69	509 716,48
2017	4 107 163,44	2 263 370,50	1 843 792,94	419 577,57
2018	4 629 212,81	2 494 230,20	2 134 982,61	359 247,58

Zdroj: The World Integrated Trade Solution, 2020

Tabulka 12 – Vývoj zahraničního obchodu Čínské lidové republiky (změna v %)

Rok	Obrat	Export	Import	Bilance
2001	7,45	6,78	8,20	-6,49
2002	21,80	22,36	21,19	34,95
2003	37,09	34,59	39,84	-16,29
2004	35,67	35,39	35,97	26,03
2005	23,16	28,42	17,59	217,79
2006	23,81	27,16	19,93	73,99
2007	23,62	25,92	20,80	48,72
2008	17,79	17,26	18,45	12,95
2009	-13,89	-16,01	-11,21	-34,23
2010	34,73	31,30	38,83	-7,31
2011	22,46	20,32	24,88	-14,73
2012	6,18	7,92	4,29	48,77
2013	7,55	7,82	7,25	12,33
2014	3,43	6,03	0,47	47,89
2015	-8,10	-2,94	-14,27	55,04
2016	-6,77	-7,73	-5,46	-14,18
2017	11,44	7,90	16,11	-17,68
2018	12,71	10,20	15,79	-14,38

Zdroj: Vlastní zpracování, 2020

Tabulka 13 – Vybrané ukazatele zahraničního obchodu v roce 2018

	Svět	ČLR	Německo	Spojené státy	Zbytek světa
(v mil. USD)					
Import	18 875 212	2 134 983	1 292 726	2 611 432	12 836 071
Export	20 834 690	2 494 230	1 562 419	1 665 303	15 112 738
Obrat	39 709 902	4 629 213	2 855 145	4 276 735	27 948 809
(podíl na světovém obchodu v %)					
Import	100,00	11,31	6,85	13,84	68,00
Export	100,00	11,97	7,50	7,99	72,54
Obrat	100,00	11,66	7,19	10,77	70,38

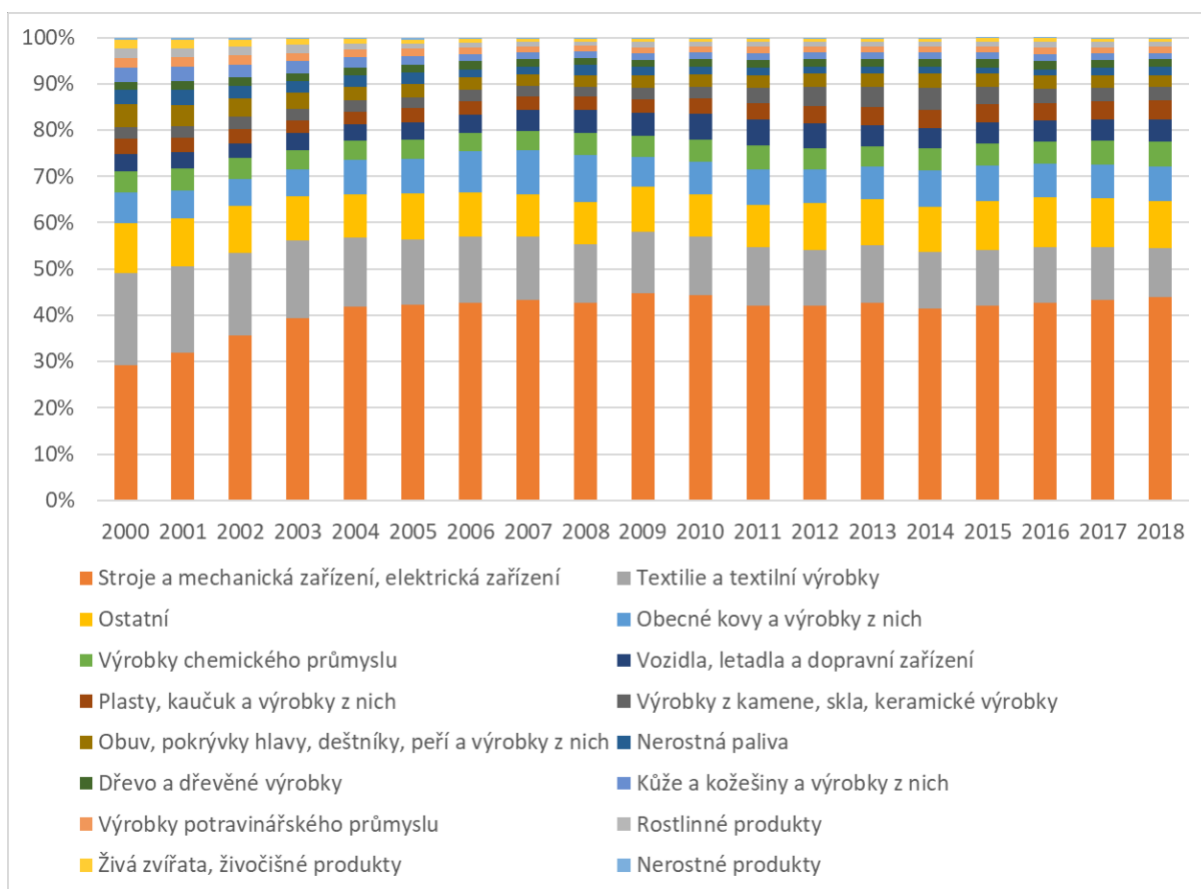
Zdroj: The World Integrated Trade Solution, 2020

Tabulka 14 – Export a import ČLR podle regionů 2018

Region	Bilance (mil. USD)	Export (mil. USD)	Export podíl (%)	Import (mil. USD)	Import podíl (%)
Východní Asie a Pacifik	7 825	944 275	37,86	936 450	43,86
Evropa a střední Asie	114 332	516 588	20,71	402 256	18,84
Severní Amerika	331 045	515 403	20,66	184 359	8,64
Střední východ a severní Afrika	-37 364	126 428	5,07	163 792	7,67
Latinská Amerika a Karibik	-9 587	148 022	5,93	157 609	7,38
Subsaharská Afrika	-14 977	74 717	3	89 694	4,2
Jižní Asie	95 621	118 030	4,73	22 409	1,05
Ostatní země	-127 649	50 766	2,04	178 415	8,36
Celkem	359 248	2 494 230	100,00	2 134 983	100,00

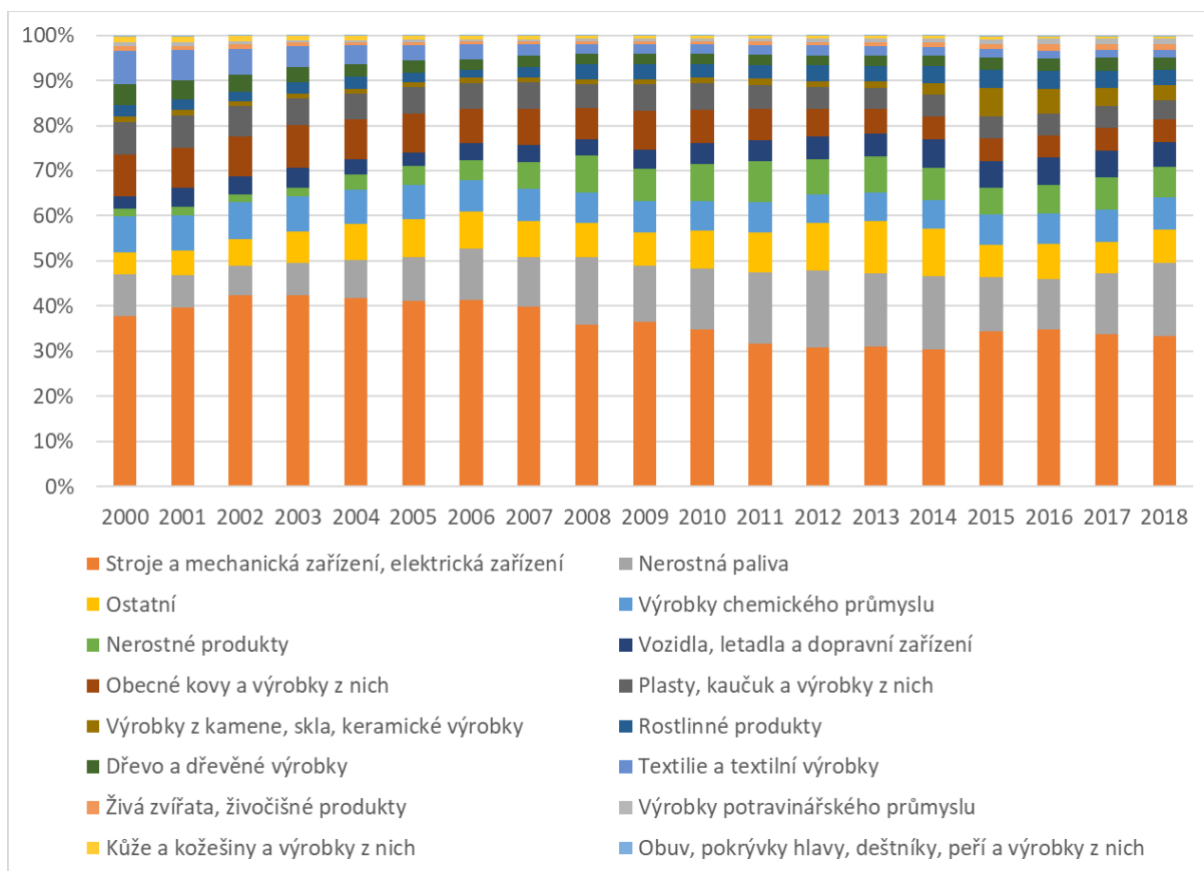
Zdroj: The World Integrated Trade Solution, 2020

Graf 20 – Vývoj struktury exportu ČLR v letech 2000 až 2018 (mil. USD)

Zdroj: The World Integrated Trade Solution, 2020

Graf 21 – Vývoj struktury importu ČLR v letech 2000 až 2018 (mil. USD)

Zdroj: The World Integrated Trade Solution, 2020

Tabulka 15 – Podíl exportu a importu na HDP v České republice

	Podíl exportu na HDP (v %)	Podíl importu na HDP (v %)
2000	47,12	52,19
2001	49,38	53,95
2002	46,79	49,44
2003	48,78	51,26
2004	56,25	57,11
2005	57,23	56,05
2006	61,05	59,92
2007	64,56	62,27
2008	61,47	59,80
2009	54,41	50,61
2010	63,92	60,86
2011	71,37	66,63
2012	75,68	68,15
2013	77,47	68,90
2014	84,12	74,17
2015	84,50	75,66
2016	83,35	73,29
2017	84,10	75,32
2018	82,72	75,57

Zdroj: Český statistický úřad, 2020

Tabulka 16 – Vývoj zahraničního obchodu České republiky (mld. Kč)

Rok	Obrat	Export	Import	Bilance
2000	2 363	1 121	1 242	-121
2001	2 654	1 268	1 386	-117
2002	2 581	1 255	1 326	-71
2003	2 812	1 371	1 441	-70
2004	3 472	1 723	1 749	-26
2005	3 699	1 869	1 830	39
2006	4 249	2 145	2 105	40
2007	4 871	2 479	2 391	88
2008	4 880	2 474	2 406	67
2009	4 128	2 139	1 989	150
2010	4 944	2 533	2 412	121
2011	5 566	2 879	2 688	191
2012	5 839	3 073	2 767	306
2013	5 998	3 175	2 823	351
2014	6 828	3 629	3 200	429
2015	7 360	3 883	3 477	406
2016	7 469	3 974	3 495	479
2017	8 046	4 245	3 801	443
2018	8 427	4 404	4 023	381

Zdroj: Český statistický úřad, 2020

Tabulka 17 – Export a Import ČR s ČLR (mld. Kč)

Rok	Export	Import	Bilance
2000	2,5	26,8	-24,3
2001	3,1	40,6	-37,5
2002	4,8	61,3	-56,5
2003	6,8	75,2	-68,4
2004	7,0	91,0	-84,0
2005	7,2	94,1	-86,9
2006	9,0	128,2	-119,2
2007	14,0	185,7	-171,7
2008	13,2	212,5	-199,4
2009	15,9	199,9	-184,1
2010	23,2	295,8	-272,6
2011	29,5	334,5	-305,0
2012	32,7	306,5	-273,8
2013	37,6	303,4	-265,8
2014	42,5	363,1	-320,6
2015	45,6	467,3	-421,7
2016	46,9	431,9	-385,0
2017	56,2	475,6	-419,4
2018	56,2	568,5	-512,3

Zdroj: Český statistický úřad, 2020